

SPIS TREŚCI

1. Informacje ogólne o Francji.....	2
1.1. Informacje geograficzne	2
1.2. Cechy charakterystyczne Francji	2
1.3. Powszechnie święta narodowe i dni wolne od pracy	3
1.4. Telefony alarmowe i informacyjne	3
1.5. Adresy polskich placówek dyplomatycznych.....	4
1.6. Adres informacyjnej strony internetowej o Francji w języku angielskim	5
1.7. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu	5
2. Praca we Francji.....	5
2.1. Podejmowanie pracy przez obywateli Polski we Francji	5
2.1.1. Zasady dostępu obywateli Polski do francuskiego rynku pracy oraz rynku usług	5
2.1.2. Prowadzenie własnej działalności gospodarczej we Francji.....	7
2.1.3 Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu	18
2.2. Sposoby poszukiwania pracy we Francji.....	18
2.2.1. Publiczne służby zatrudnienia	18
2.2.2. Europejskie Służby Zatrudnienia EURES	18
2.2.3. Niepubliczne agencje pośrednictwa pracy	18
2.2.4. Prasa.....	19
2.2.5 Inne sposoby poszukiwania pracy	19
2.2.6. Ubieganie się o pracę (wymagane dokumenty CV, list motywacyjny i inne)	19
2.3. Warunki pracy	21
2.3.1. Rodzaje umów o pracę.....	21
2.3.2. Czas pracy	23
2.3.3. Urlop wypoczynkowy.....	23
2.3.4. Wynagrodzenie za pracę	23
2.3.5. Rozwiązanie umowy o pracę.....	24
2.3.6. Pomoc w sytuacji sporu z pracodawcą	25
2.3.7. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu ...	26
2.4. Podatki	26
2.4.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych	26
2.4.2. Podatek dochodowy od osób prawnych.....	29
2.4.3. Podatek od towarów i usług - VAT	31
2.4.4. Podatek od wynagrodzeń	32
2.4.5. Inne podatki i opłaty lokalne	32
2.4.6. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu ...	34
2.5. Zabezpieczenie społeczne	34
2.5.1 Świadczenia z ubezpieczeń społecznych beneficjenci i warunki uzyskania	34
2.5.1.1. Emerytura	34
2.5.1.2. Świadczenia z tytułu choroby.....	35
2.5.1.3. Świadczenia z tytułu macierzyństwa	38
2.5.1.4. Renta z tytułu niezdolności do pracy	39
2.5.1.5. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	40
2.5.2. Inne świadczenia socjalne beneficjenci i warunki uzyskania	40
2.5.2.1. Świadczenia rodzinne.....	40
2.5.2.2. Świadczenia z tytułu bezrobocia	42
3. Warunki życia	44
3.1. Zakwaterowanie	44

3.2. Prawo jazdy.....	44
3.3. System edukacji	45
3.3.1. Nauczanie przedszkolne.....	46
3.3.2. Nauczanie podstawowe.....	46
3.3.3. Nauczanie średnie pierwszego stopnia	47
3.3.4. Nauczanie średnie drugiego stopnia	48
3.3.5. Szkolnictwo wyższe.....	49
3.4. Uznawalność dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych	51
3.5. Kursy języka narodowego	51
3.6. System opieki zdrowotnej.....	52
3.6.1. Ogólne zasady dostępu do usług medycznych	52
3.6.2. Dostęp do opieki medycznej	52
3.6.3. Dokumenty niezbędne do uzyskania świadczeń medycznych we Francji.....	53

1. Informacje ogólne o Francji

1.1. Informacje geograficzne

Położenie: Zachodnia Europa, nad Zatoką Biskajską i kanałem La Manche, nad Morzem Śródziemnym, pomiędzy Włochami i Hiszpanią.

Powierzchnia: 675 417 km².

Granice: całkowita granica lądowa : 2892,4 km.

w tym z:

- Andorą 60 km,
- Belgią 620 km,
- Hiszpanią 623 km,
- Luksemburgiem 73 km,
- Monako 4,4 km,
- Niemcami 451 km,
- Szwajcarią 573 km,
- Włochami 488 km.

Środowisko naturalne: teren równinny, na północy i zachodzie łagodne wzgórza, góry Pireneje na południu, Alpy na południowym wschodzie.

Strefa klimatyczna: umiarkowana z łagodnymi zimami, na wybrzeżu Oceanu Atlantyckiego klimat oceaniczny, na południu śródziemnomorski, średnia roczna temperatura najcieplejszego miesiąca, lipca, w Paryżu waha się w granicach 14,2°C, najchłodniejszego, stycznia, wynosi od 1 do 6°C, czasami występuje zimny, suchy, wiejący z północy wiatr zwany mistralem. Pory deszczowe są zmienne, co oznacza, że zmoknąć można zarówno w czasie wiosennej czy jesiennej ulewy, jak i podczas letniego oberwania chmur.

Prognoza pogody dla Francji dostępna na stronie internetowej: www.meteo.fr.

Dla całej Francji tel: + 33 08 36 68 02 75

Góry: + 33 (0)8 36 68 04 04

Paryż: + 33 (0)8 36 68 01 01

Na morzu: + 33 (0)8 36 68 08 08

1.2. Cechy charakterystyczne Francji

Oficjalna nazwa: Republika Francuska

Ustrój polityczny: demokracja parlamentarna

Stolica: Paryż 7 153 600 tys. (aglomeracja 12 067 000)

Liczba ludności: 63 753 140 tys.

Mniejszości narodowe i grupy etniczne: Francuzi: 83%, Arabowie: 3%, Włosi: 2%, Bretończycy: 2%, Portugalczycy, Hiszpanie, Żydzi.

Wyznania religijne: katolicy 77%, muzułmanie 3%, protestanci 1%, judaizm.

Język urzędowy: francuski

Największe miasta: Marsylia, Lyon, Tuluza Bordeaux, Strasburg, Lille, Nicea,

Podział administracyjny: 22 regiony (Aquitaine, Alsace, Bretagne, Bourgogne, Centre, Franche-Comte, Ile-de-France, Corse, Languedoc, Limousin, Lorraine Midi-Pyrenees, Nord-Pas--de-Calais, Basse-Normandie, Haute-Normandie, Auvergne, Pays de la Loire, Picardie, Poitou Charentes, Provence, Rhone-Alpes, Champagne) 96 departamentów i 4 departamenty zamorskie (Gujana Francuska, Gwadelupa, Martynika, Reunion), 3 terytoria zamorskie (Majotta, Nowa Kaledonia, Polinezja Francuska, Wallis i Futura), 2 zbiorowości terytorialne (Majotta, Saint-Pierre i Miquelon).

1.3. Powszechne święta narodowe i dni wolne od pracy

1 stycznia Nowy Rok,

Poniedziałek Wielkanocny

Wniebowstąpienie (40 dni po Wielkanocy),

1 maja Święto Pracy,

8 maja Dzień Zwycięstwa,

Wniebowstąpienie

14 lipca Zdobycie Bastylii,

15 sierpnia Wniebowzięcie NMP,

1 listopada Wszystkich Świętych,

11 listopada Zawieszenie broni w 1918 r.

25 grudnia Boże Narodzenie.

Tylko 1 maja jest dniem wolnym od pracy płatnym, wynagrodzenie za pozostałe dni wolne przysługuje tylko wówczas kiedy wypadają w dzień roboczy.

1.4. Telefony alarmowe i informacyjne

Telefony alarmowe i informacyjne we Francji:

Pogotowie ratunkowe (SAMU) 15,

Policja i żandarmeria 17,

Straż pożarna 18,

Informacja telefoniczna 12,

Centrala międzynarodowa 13,

Zegarynka 3699,

SOS Medecins (lekarze) 11,

Numer alarmowy - połączenia z tel. komórkowych 112

W Paryżu:

SOS Medecins (lekarze) 0147077777

SOS Dentaire (dentyści) 0143375100

Centre anti-poisons (w razie zatrucia) 0140370404

Pomoc drogowa: na autostradzie są telefony alarmowe bezpłatne (kolor pomarańczowy).

Numer kierunkowy z Polski do Francji: 0033 (+ numer abonenta bez zera).

Numer kierunkowy z Francji do Polski: 0048 (numer kierunkowy miasta bez zera + numer abonenta)

1.5. Adresy polskich placówek dyplomatycznych

Ambasada RP

Ambasador: Tomasz Orłowski

1 rue de Talleyrand, 75343 Paris Cedex 07, France

tel. (0-033) 14 31 73 405

fax (0-033) 14 31 73 407

Wydział Konsularny Ambasady RP w Paryżu

Konsul Generalny: Mikołaj Kwiatkowski

Francja, Paryż, 5, rue de Talleyrand, 75007

Tel.: + 33 1 43 17 34 22, + 33 1 43 17 34 74

Tel. dyżurny: +33 6 80 58 02 20

e-mail: info@consulat-pologne-paris.com.fr

www.pariskg.polemb.net

Konsulat Generalny RP w Lille

Konsul Generalny: Bogdan Bernaczyk - Słoński

Francja, Lille, 45 Bld Carnot, 59000

Tel.: +33 320144180

e-mail: consulat.lille@msz.gov.pl

www.lillekg.polemb.net

Konsulat Generalny RP w Lyonie

Konsul Generalny: Wojciech Tyciński

Francja, Lyon, 79 rue Crillon, 69458 Lyon 06

Tel.: +33 478931485

Tel. dyżurny: +33 680425917

e-mail: lyon.kg.sekretariat@msz.gov.pl

www.lyonkg.polemb.net

Stale Przedstawicielstwo Rzeczypospolitej Polskiej przy Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju w Paryżu

Ambasador - st. przedstawiciel (OECD): Paweł Wojciechowski

Francja, Paryż, 136, rue de Longchamp, 75116

Tel.: +33 156 285760

e-mail: paryz.oecd.sekretariat@msz.gov.pl

www.paryzoecd.polemb.net

Stale Przedstawicielstwo RP przy Radzie Europy w Strasburgu

Ambasador - stały przedstawiciel (RE): Urszula Gacek

Francja, Strasburg, 2, rue Geiler, 67000

Tel.: +33 388 372 300

e-mail: strasburg.re.sekretariat@msz.gov.pl

www.strasburgre.polemb.net

Konsulat RP w Nicei

Konsul Honorowy: Wiesław K. Forkasiewicz (j. polski, francuski)

Francja, Nicea, 205 Avenue de la Lanterne, 06 200

Tel.: (00-33-4) 937-147-28

e-mail: forkasiewicz@gmail.com ; forka.invest@hotmail.fr

Konsulat RP w Marsylii

Vacat

Konsulat RP w Rennes

Konsul Honorowy: Michel Dorin (język konsula francuski)
Francja, Rennes, 4 H Avenue des Peupliers - Technoparc, 35510 Cesson Sevigne
Tel.: (00-33-2) 998-381-82
Faks: (00-33-2) 998-391-95
e-mail: consulat@dories.com

Instytut Polski w Paryżu

I radca - dyrektor IP: Klaudia Podsiadło
Francja, Paryż, 31, rue Jean Goujon, 75008
Tel.: +33 1 53 93 90 10
Faks: +33 1 45-62-07-90
e-mail: info@institutpolonais.fr
www.institutpolonais.fr

1.6. Adres informacyjnej strony internetowej o Francji w języku angielskim

<http://www.diplomatie.gouv.fr/en>
<http://www.assemblee-nationale.fr/english/idnex.asp>

1.7. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

<http://www.tourisme.fr>
<http://www.franceguide.com>
<http://www.parisinfo.com>
<http://www.wirtualnafrancja.com>
<http://pl.wikipedia.org/wiki/Francja>

2. Praca we Francji

2.1. Podejmowanie pracy przez obywateli Polski we Francji

2.1.1. Zasady dostępu obywateli Polski do francuskiego rynku pracy oraz rynku usług

Pobyt we Francji

Od 1 maja 2004 r. Polacy mogą wjechać do Francji na podstawie paszportu lub dowodu osobistego. Zasada swobodnego przepływu osób oznacza, że wjazdu można odmówić tylko w przypadku, kiedy zagraża to bezpieczeństwu wewnętrznemu państwa (np. terroryzm) lub narusza podstawowe zasady współżycia społecznego. Jeżeli natomiast odmowa wjazdu związana będzie z wyrokiem skazującym, to uzasadnienie wyroku musi wskazywać na potencjalną groźbę naruszenia porządku publicznego. Całkowicie zostaje zniesiony obowiązek posiadania wizy, niezależnie od celu i czasu trwania pobytu.

We Francji nie ma obowiązku meldunkowego. W praktyce jednak dokument potwierdzający adres zamieszkania (*justificatif de domicile*) jest potrzebny, aby podpisać umowę o pracę, założyć konto bankowe, złożyć zeznanie podatkowe, zarejestrować samochód itp.

Aby potwierdzić adres, wystarczy posiadać co najmniej jeden z niżej wymienionych dokumentów: rachunek za prąd lub gaz, rachunek za telefon stacjonarny, rozliczenie podatkowe, rachunek za czynsz, polisę ubezpieczenia mieszkania.

Praca we Francji

Od 1 lipca 2008 roku obywatele polscy mają wolny dostęp do rynku pracy we Francji, na takich samych zasadach jak obywatele francuscy. Oznacza to, że podejmujący pracę na terenie Francji nabywają prawa i obowiązki wynikające z francuskiego kodeksu pracy oraz innych regulacji (np. w zakresie ubezpieczeń społecznych) i nie mają obowiązku posiadania i zezwolenia na pracę (*permis de travail*).

Każdy Polak mieszkający we Francji ma prawo zarejestrować się w urzędzie pracy (*Pôle emploi*) i z jego pomocą poszukiwać zatrudnienia.

Zniesienie ograniczeń z zakresie dostępu do zatrudnienia we Francji nie ma jednak związku ze stosowaniem przepisów dotyczących zawodów regulowanych. W zakresie wykonywania zawodów regulowanych (np. adwokat, radca prawny, księgowy) obywatele polscy, podobnie jak obywatele innych państw, które przystąpiły do UE w 2004 r. będą poddani regulacjom francuskim. Zawód regulowany to taki, którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia wymagań kwalifikacyjnych i warunków określonych w odrębnych przepisach. Informacje nt. zawodów regulowanych we Francji można uzyskać na stronie internetowej www.education.gouv.fr/sup/default.htm, lub pod adresem - Ministre de l'Éducation Nationale, 110 rue de Grenelle 75007 Paris, tel. 0033 1 55 55 10 10.

Najwięcej ofert pracy we Francji zamieszczanych jest w internetowych serwisach z ofertami. Warto zapoznać się na przykład z tym umieszczanymi w takich portalach jak: www.anpe.fr, www.travail.gouv.fr, www.cadreemploi.fr Można też szukać pracy na Portalu Mobilności Zawodowej <http://ec.europa.eu/eures/> lub w Wojewódzkich Urzędach Pracy w całym kraju.

Pracę we Francji można także znaleźć za pośrednictwem francuskich publicznych służb zatrudnienia, czyli ANPE (Agence Nationale Pour l'Emploi) www.anpe.fr. Aby jednak móc korzystać z tego serwisu, trzeba znać język francuski.

Oddelegowanie pracowników polskich do Francji w ramach świadczonych usług

Zgodnie z zasadą swobodnego przepływu osób oraz usług polscy obywatele, polskie przedsiębiorstwa świadczące swoje usługi na terenie Francji mogą w ramach świadczonych usług oddelegowywać do Francji na czas określony swoich pracowników.

Jedną z podstawowych zasad prawa wspólnotowego jest zasada wspólnotowej koordynacji zasada wyłączności i jedności stosowanego ustawodawstwa. Przejawem tej zasady w prawie pracy jest reguła miejsca pracy, tzw. *lex loci laboris*, która określa, iż pracownik zatrudniony na terytorium jednego państwa członkowskiego podporządkowany jest ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli mieszka na terenie innego państwa Unii Europejskiej. Prawo wspólnotowe przewiduje jednak kilka wyjątków od tej zasady, m.in. przy oddelegowywaniu pracowników.

Rodzaje oddelegowania wg francuskiego prawa pracy

Zgodnie z przepisami francuskiego kodeksu pracy oddelegowanie pracowników oznacza, iż pracodawca, mający siedzibę poza terytorium Francji, powierza konkretne zadanie swym pracownikom do wykonania na terenie Francji, po zakończeniu zadania wracają oni do Francji. Musi zatem istnieć element transgraniczny.

Przepisy dotyczące oddelegowania stosuje się do pracodawcy, który nie ma swojej siedziby we Francji, a który spełnia jedną z niżej wymienionych przesłanek:

- świadczy usługi w zakresie działalności o charakterze przemysłowym, handlowym, rzemieślniczym, działalność wykonywaną w ramach wolnego zawodu lub działalność o charakterze rolniczym wykonywaną w ramach umowy zawartej pomiędzy usługodawcą a usługobiorcą za ustalonym wynagrodzeniem
- mobilność w obrębie jednej grupy przedsiębiorstw

- oddelegowanie pracowników w ramach pracy tymczasowej przez Agencje Pracy Tymczasowej
- wykonywanie zadania na własny rachunek

Pracodawca winien prowadzić uznaną działalność w kraju pochodzenia, aby móc wysłać do Francji swoich pracowników jako pracowników oddelegowanych. W przypadku, gdy przedsiębiorca prowadzi regularną, stałą, nieprzerwaną działalność na terytorium Francji, wówczas winien założyć przedsiębiorstwo we Francji.

Podstawowe obowiązki prawno-administracyjne

Aby pracodawca delegujący swoich pracowników do Francji na czas do 24 miesięcy mógł korzystać z polskich przepisów dotyczących ubezpieczenia społecznego, winien zwrócić się z wnioskiem do właściwego oddziału ZUS o poświadczenie formularza A1 /dawny E 101/. Następnie, przed rozpoczęciem świadczenia usługi, pracodawca winien złożyć deklarację o oddelegowaniu, sporządzoną w języku francuskim, w departamentalnej dyrekcji pracy w miejscu wykonywania usługi na terenie Francji. W przypadku, gdy usługi świadczone są w kilku miejscach, zgłoszenia dokonuje się w pierwszym miejscu świadczonej usługi. Wykaz departamentalnych dyrekcji pracy znajduje się na stronie francuskiego Ministerstwa Pracy: www.npdc.travail.gouv.fr. Zgodnie z właściwością, urzędy te zobowiązane są do udzielania szczegółowych informacji w zakresie formalności wymaganych przy świadczeniu usług na terenie Francji.

Deklaracja winna zawierać:

- dane dotyczące polskiego przedsiębiorstwa
- informacje o świadczonej usłudze
- informacje dotyczące oddelegowanych pracowników do wykonywania usługi:
 - dane personalne pracowników najemnych (*salaries*)
 - godziny ich czasu pracy
 - miejsce pobytu pracowników.

Brak wymaganej deklaracji podlega karze grzywny przewidzianej dla wykroczeń czwartego stopnia która wynosi 135 euro.

W okresie delegowania swoich pracowników do Francji pracodawca zobowiązany jest do przestrzegania przepisów francuskich, tzn.:

- wynagrodzenie za pracę wykonaną we Francji nie może być niższe od minimalnego francuskiego wynagrodzenia, czyli od tzw. SMIC, które aktualnie wynosi 9,00 euro brutto za godzinę pracy (stan na sierpień 2011). Jednocześnie należy pamiętać, że układy zbiorowe dla niektórych zawodów mogą określać postanowienia korzystniejsze w tym zakresie. Lista układów zbiorowych dostępna jest na stronie internetowej www.legifrance.gouv.fr
- obowiązkowe wydawanie pracownikowi tzw. *bulletin de paie*, w którym zawarte są informacje o składnikach wynagrodzenia: informacja o premii, dodatkach, informacja o klasyfikacji zawodowej pracownika.

Stypendia dla studentów polskich we Francji

Obywatele polscy nie potrzebują karty pobytu do studiowania we Francji. Wystarczy ważny dowód tożsamości lub paszport.

Informacje dotyczącej bogatej oferty stypendialnej można uzyskać na stronach internetowych Ambasady Francji w Polsce: www.ambafrance-pl.org oraz na stronach Biura Uznawalności Wychowania i Wymiany Międzynarodowej: www.buwiwm.edu.pl

2.1.2. Prowadzenie własnej działalności gospodarczej we Francji

Przystąpienie przez Polskę do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. otworzyło nowe możliwości prowadzenia działalności zarobkowej. Od tej chwili Polacy nie muszą uzyskiwać karty handlowca zagranicznego (fr. *Carte d'identite de commercant etranger*).

Należy zaznaczyć, że we francuskim systemie prawnym nie istnieje specyficzna ustawa dotycząca spółek z kapitałem zagranicznym. Firmy zagraniczne zamierzające inwestować na terenie Francji mają wiele możliwości, co do ukształtowania swojego statusu prawnego oczywiście w ramach obowiązującego francuskiego prawodawstwa. W zasadzie nie istnieją ograniczenia dotyczące inwestycji zagranicznych we Francji.

Polski przedsiębiorca zamierzający współpracować bądź związać się kapitałowo z firmą francuską może wcześniej sprawdzić kondycję finansową partnera i jego wypłacalność korzystając z zapisów rejestrów sądowych lub usług wywiadowni handlowych.

Inwestor zagraniczny chcący prowadzić we Francji działalność gospodarczą może działać jako osoba fizyczna lub osoba prawna.

Spółka zagraniczna zamierzająca wejść na rynek francuski może utworzyć na początku przedstawicielstwo, co umożliwi, przy relatywnie niewielkich nakładach finansowych, poznanie potrzeb lokalnego rynku i realnych możliwości prowadzenia działalności gospodarczej.

Kilka rodzajów działalności wymaga spełnienia pewnych warunków, w tym uzyskania pozwolenia na ich prowadzenie, jak i złożenia stosownych gwarancji finansowych. Dotyczy to m.in. prowadzenia biura turystycznego, sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych, działalności ubezpieczeniowej, transportu towarów i osób, wynajmu pojazdów, prowadzenia apteki itd. Wykaz dziedzin objętych ww. ograniczeniami oraz wykaz instytucji uprawnionych do wydawania stosownych pozwoleń można znaleźć m.in. na stronie: www.parisentreprises.com (tytuł: *Kit de createur*).

Uwarunkowania działalności gospodarczej we Francji - Samozatrudnienie

Na francuskich stronach internetowych istnieje wiele przewodników informujących potencjalnych przedsiębiorców o istotnych elementach związanych z przygotowaniem projektu przedsiębiorstwa, wyborem jego formy prawnej czy o poszczególnych etapach procedury tworzenia i rejestracji własnej firmy.

Takie przewodniki można znaleźć na stronie Agencji na Rzecz Tworzenia Przedsiębiorstw (APCE *Agence pour la creation d'entreprises*, www.apce.com), tytuł: *Je cree mon entreprise*), czy też na stronie Paryskiej Izby Handlowo-Przemysłowej (CCIP *Chambre de commerce et d'industrie de Paris*, <http://www.ccip.fr>), tytuł: *Creation d'entreprise*). Na stronie Paryskiej Izby Rzemiosła (*Chambre de Metiers de Paris*, www.cm-paris.fr) znajduje się przewodnik opisujący, w jaki sposób tworzyć, zarządzać, rozwijać i jak zakończyć działalność rzemieślniczą oraz informacja o kosztach związanych z tworzeniem przedsiębiorstwa. Strona ma linki m.in. ze stroną paryskiego rejestru sądowego (www.greffe-tc-paris.fr) gdzie można znaleźć dane na temat działalności licencjonowanej (koncesjonowanej) i adresy instytucji wydających stosowne koncesje. Interesująca jest strona www.laloi.com, w dość przejrzysty sposób opisująca formalności związane z tworzeniem różnych form prawnych przedsiębiorstwa jak i podstawowe wymagania prawne w zakresie rejestracji firmy.

Obywatele polscy mają prawo do prowadzenia własnej działalności gospodarczej na terenie Francji. Od 2009 roku istnieje możliwość założenia firmy ze statusem przedsiębiorcy indywidualnego (*autoentrepreneur*).

Do zadeklarowania indywidualnej działalności gospodarczej niezbędny jest:

- ważny dowód tożsamości,
- adres we Francji, e-mail, telefon,
- oświadczenie o niekaralności,
- w przypadku niektórych zawodów (na przykład robotnik budowlany) należy udokumentować 3-letni staż pracy w europejskim przedsiębiorstwie lub posiadać dyplom zawodowy.

Istnieją różne sposoby zadeklarowania tej formy działalności: można dokonać formalności przez Internet (www.lautoentrepreneur.fr), wypełnić deklarację i wysłać ją drogą elektroniczną lub wydrukować formularz i wysłać go pocztą. Można również udać się osobiście do Centrum Formalności Przedsiębiorstw CFE (*Centre de formalités des entreprises*), odpowiadającego terytorialnie siedzibie zakładanego przedsiębiorstwa i złożyć tam wymagane dokumenty.

Kilka dni po dokonaniu rejestracji INSEE (*Institut national de la statistique et des études économiques*) nadaje numer ewidencyjny przedsiębiorstwu SIRET (*Système informatique pour le répertoire des établissements*) i SIREN (*Système informatique pour le répertoire des entreprises et établissements*). Od tego momentu można oficjalnie wystawiać faktury.

Celowym jest też zapoznanie się ze stroną www.auto-entrepreneur.fr zawierającą informacje o różnych etapach tworzenia firmy, formalnościach z tym związanych i innych kwestiach odnoszących się do rozwijania przedsiębiorczości.

We Francji wyróżniane są **cztery grupy działalności**:

- **rzemieślnicza** niezależna działalność produkcyjna, przetwórcza, wykonywanie napraw, świadczenie usług korzystając ewentualnie z pomocy swej rodziny i przy zatrudnieniu nie więcej niż 10 pracowników (*salaries*). Działalność ta rejestrowana jest w Rejestrze Zawodów (*Repertoire des metiers*). Rzemieślnicy należą do izb rzemieślniczych.

Zakładając firmę rzemieślnik winien złożyć wymagane dokumenty w Centrum Formalności Przedsiębiorstw (CFE *Centre de formalités des entreprises*, instytucja pośrednicząca w uzyskaniu przez przedsiębiorcę niezbędnych rejestracji, numerów identyfikacyjnych itp.) znajdującym się przy właściwej terytorialnie Izbie Rzemieślniczej.

- **przemysłowa** niezależna działalność produkcyjna, przetwórcza, wykonywanie napraw, świadczenie usług przy zatrudnieniu więcej niż 10 pracowników. Działalność ta rejestrowana jest w Rejestrze Handlowym i Spółek (*Registre du commerce et des sociétés*).

Zakładając firmę prowadzącą działalność przemysłową należy złożyć wymagane dokumenty w Centrum Formalności Przedsiębiorstw znajdującym się przy właściwej terytorialnie Izbie Handlowo-Przemysłowej.

- **handlowa** obejmuje operacje handlowe (nabywanie dóbr celem ich odsprzedaży, pośrednictwo handlowe, transport towarów itp.) oraz działalność związaną z handlem (np. szkoła nauki jazdy, agencja handlowa itd.). Działalność ta rejestrowana jest zazwyczaj w Rejestrze Handlowym i Spółek. Handlowcy należą do izb handlowo-przemysłowych. Zakładając przedsiębiorstwo handlowiec winien złożyć wymagane dokumenty w Centrum Formalności Przedsiębiorstw znajdującym się przy właściwej terytorialnie Izbie Handlowo-Przemysłowej.

- **wolne zawody reglamentowane** (np. adwokaci, biegli księgowi, lekarze) lub **niereglamentowane** (np. tłumacze, konsultanci) niezależna działalność o charakterze intelektualnym. Podejmując indywidualną działalność związaną z wykonywaniem wolnego zawodu, zainteresowany powinien złożyć wszystkie dokumenty w Centrum Formalności Przedsiębiorstw oraz we właściwym dla swojego adresu zamieszkania biurze URSSAF, francuskim odpowiedniku ZUS.

Prowadzenie działalności handlowej czy przemysłowej uzależnione jest od spełnienia szeregu kryteriów:

- kryterium wieku (pełnoletniość),
- kryterium moralne,
- brak statusu wykluczającego podjęcie takiej działalności (funkcjonariusze i urzędnicy państwowi),
- posiadanie lokalu handlowego (w określonych sytuacjach istnieje na początek możliwość prowadzenia działalności handlowej w mieszkaniu prywatnym),

- spełnienie wymogów formalnych wynikających z prawa handlowego lub cywilnego przy tworzeniu przedsiębiorstw, spółek itp.

Pomimo generalnie obowiązującej zasady swobody podejmowania działalności gospodarczej (pod warunkiem wniesienia stosowanych opłat, zarejestrowana działalności, podporządkowania się przepisom porządkowym i zasadom wolnej konkurencji), w praktyce istnieje szereg ograniczeń. Nie istnieje zaś jednolity zbiór przepisów, który ujmowałby wszystkie rodzaje działalności reglamentowanej lub podlegającej kontroli. Dotarcie do rozproszonych informacji i odpowiednich regulacji wymaga dużego nakładu pracy i konsultacji z wieloma francuskimi ministerstwami, Sądem Handlowym, różnego rodzaju ośrodkami informacji gospodarczej, firmami doradczymi oraz izbami przemysłowo-handlowymi, które zatrudniają specjalistów z różnych dziedzin oraz dysponują dokumentacją specjalistyczną. Ważną rolę spełnia także Paryska Izba Przemysłowo-Handlowa. I tak między innymi:

- odrębne uregulowania dotyczą inwestycji w sektorze handlu (detalicznego); tworzenie nowych supermarketów i magazynów, których powierzchnia przekracza ustalone wielkości, uzależnione jest od uzyskania zgody władz,
- w wielu dziedzinach wymagane jest uprzednie uzyskanie zgody, przy czym wymóg ten często dotyczy nie produkcji, lecz wprowadzenia towaru na rynek (np. produkty farmaceutyczne, wyposażenie szpitali itp.); decyzje w tych sprawach podejmują właściwe ministerstwa lub ich agendy, a coraz częściej stosowane są kryteria lub dyrektywy europejskie,
- w ramach obowiązującego europejskiego systemu oceny zgodności, określone produkty unijne oraz produkty importowane (w tym polskie) objęte tzw. dyrektywami nowego podejścia, winny spełniać wymagania zapewniające odpowiedni stopień bezpieczeństwa przy ich użytkowaniu i być oznakowane znakiem zgodności "CE",
- istnieją dziedziny objęte monopolem i kontrolą państwa, w których podjęcie działalności gospodarczej wymaga uprzedniego uzyskania zgody lub koncesji, np. w sektorach użyteczności publicznej (energetyka, łączność, transport); przy imporcie i sprzedaży broni i materiałów wybuchowych (również przeznaczenia cywilnego); sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych,
- inwestycje w dziedzinie działalności przemysłowej muszą spełniać określone kryteria (np. lokalizacja zakładów chemicznych, produkcyjnych, kopalń itp.) dotyczące głównie bezpieczeństwa ludności i ochrony środowiska; zgodę na lokalizację wydają władze lokalne, zaś odpowiednie służby administracji centralnej i terenowej systematycznie sprawdzają, czy ustalone kryteria są przestrzegane,
- w przypadku wolnych zawodów czy zawodów reglamentowanych (adwokaci, lekarze, notariusze, księgowi itp.) wymagane jest posiadanie dokumentów i dyplomów uznawanych przez kraje UE (w tym Francję), a podjęcie i prowadzenie działalności uzależnione jest od spełnienia szeregu kryteriów, takich jak: ukończenie stosownych szkół (uczelni), posiadania odpowiedniej praktyki zawodowej, zdanie odpowiedniego egzaminu itp.

Przedstawione uregulowania dotyczą na ogół wszystkich podmiotów (francuskich i zagranicznych), są jednak wymogi specyficzne odnoszące się do podmiotów zagranicznych nie posiadających swej siedziby we Francji.

1. Prawne formy obecności firm zagranicznych we Francji

Firmy zagraniczne zainteresowane działalnością we Francji mogą tu utworzyć swoje przedstawicielstwo lub założyć filię.

Przedstawicielstwo

Przedsiębiorstwa zagraniczne zamierzające prowadzić działalność na rynku francuskim nie są zobowiązane do posiadania przedstawicielstwa w postaci zarejestrowanej struktury organizacyjnej. Działalność bez rejestracji jest możliwa, gdy firma zagraniczna wynajmie lokal do prowadzenia działalności i otworzy rachunek bankowy. Natomiast, gdy przedsiębiorstwo zagraniczne posiada lokal tytułem własności lub najmu na potrzeby działalności handlowej (*bail commercial*) i zatrudnia więcej niż jedną osobę we Francji, musi utworzyć strukturę przedstawicielstwa, tj.: biuro łączności (*bureau de liaison*), oddział (*succursale*) albo filię (*filiale*). Istotną rzeczą jest odróżnienie przedstawicielstwa firmy zagranicznej od instytucji przedstawiciela handlowego (*agent commercial*) działającego w oparciu o zawartą umowę, na rzecz i rachunek zleceniodawcy.

Biuro łączności (*Bureau de liaison*)

Należy zaznaczyć, że pojęcie biura łączności nie ma sprecyzowanej definicji prawnej, nie występuje też w Kodeksie handlowym. Biuro nie jest odrębną osobą prawną, lecz „przedłużeniem”, kontynuacją działalności spółki-matki. Jego założenie odbywa się w krótkim czasie bez ponoszenia dużych kosztów. Biuro jest pierwszym etapem, który pozwala zaistnieć na rynku francuskim, nawiązać kontakty handlowe, uczestniczyć w targach, promować produkty czy usługi. Jeżeli te kontakty okażą się pozytywne, biuro może zostać przekształcone w oddział lub w filię. Biuro nie może prowadzić działalności handlowej (kupno, sprzedaż), nie może samodzielnie wystawiać faktur ani też podpisywać umów handlowych. We Francji nie prowadzi ono własnej księgowości i nie płaci podatków. Osobą prawną upoważnioną do dokonywania zamówień i dostaw jest spółka-matka, reprezentowana przez biuro. Zaleca się jednak aby biuro przechowywało faktury poniesionych wydatków, w celu ewentualnego odzyskania podatku VAT.

W dozwolony zakres działalności biura łączności wchodzi wyłącznie:

- nawiązywanie kontaktów we Francji,
- zbieranie informacji,
- dostarczanie informacji na rachunek spółki-matki,
- prowadzenie działalności reklamowej spółki-matki.

Biuro może zatrudniać pracowników i otworzyć konto bankowe. Biuro łączności nie musi zostać zarejestrowane w Rejestrze Handlowym i Spółek. Niemniej jednak bez takiej rejestracji (której dowodem jest tzw. *extrait K-bis* odpowiednik polskiego wyciągu KRS) bardzo trudne, jeżeli nawet niemożliwe, staje się codzienne funkcjonowanie biura. Dla przykładu, bez tego wyciągu nie będzie praktycznie możliwe otwarcie konta bankowego we Francji.

Z formalnego punktu widzenia wystarczy więc rejestracja biura wyłącznie przy właściwej Izbie Handlowej w Centrum Formalności Przedsiębiorstw (formalności bardzo uproszczone), gdzie nadany zostanie mu numer SIRET (numer identyfikacyjny). Ponadto, gdy biuro zatrudnia pracowników należy zgłosić ich do odpowiednika polskiego ZUS, czyli URSSAF (*Unions pour le recouvrement des cotisations de Securite Sociale et d'Allocations Familiales*, www.urssaf.fr), właściwego ze względu na lokalizację biura. Wymagane jest również przedstawienie zaświadczenia o niekaralności przedstawiciela firmy (z tłumaczeniem na język francuski) i kopii jego paszportu. Przedstawiciel reprezentujący firmę polską i zatrudniony w biurze winien posiadać uregulowany pobyt we Francji. Ponadto konieczne jest złożenie we właściwym Sądzie handlowym dwóch kopii statutu spółki-matki wraz z ich tłumaczeniem na język francuski (nie musi to być tłumaczenie przysięgłe).

Oddział (*Succursale*)

Oddział nie dysponuje odrębną osobowością prawną czy majątkiem. Pomimo jednak braku osobowości prawnej, oddział może zostać samodzielnie sprzedany, wniesiony do innej spółki, stanowić przedmiot dzierżawy handlowej, itp. Oddział może też powstać w wyniku przekształcenia biura handlowego. Oddział musi być wpisany do Rejestru Handlowego i Spółek i jak każda spółka

otrzymuje wyciąg z rejestru i numer identyfikacyjny. W celu rejestracji należy złożyć do właściwego miejscowo Sądu handlowego dwie kopie statutu polskiej spółki-matki (tłumaczenie przysięgłe).

Od tego momentu kopie wszelkich aktów zmieniających treść statutu spółki-matki (również przetłumaczone na francuski) muszą być składane w dwóch egzemplarzach do Rejestru. Należy również złożyć do Sądu handlowego kopię dokumentu tożsamości osoby zarządzającej oraz jej oświadczenie o niekaralności. Wpisanie oddziału do Rejestru Handlowego i Spółek daje mu dodatkowo uprawnienie do korzystania z najmu lokali Użytkowych. Z podatkowego punktu widzenia oddział jest uważany za przedsiębiorstwo stałe (*etablissement stable*).

Dla istnienia oddziału wymagane jest spełnienie czterech warunków:

1. Istnienie odrębnego od siedziby polskiej spółki-matki zakładu, który w dodatku musi mieć charakter stały;
2. Osoba zarządzająca oddziałem powinna mieć uprawnienia do zawierania umów z osobami trzecimi. Przy tej okazji należy zaznaczyć, że umocowanie zarządcy nie musi być nieograniczone. Może on dysponować np. prawem do zawierania umów do określonej kwoty. Umowy ją przekraczające będą więc zawierane bezpośrednio przez siedzibę spółki w Polsce;
3. Identyczność przedmiotu działalności oddziału i spółki-matki. Oczywiście ten warunek nie wymaga, aby w przedmiocie działalności oddziału znalazły się wszystkie elementy działalności spółki-matki. Działalność oddziału może więc mieć charakter węższy niż spółka-matka, ale nie może wykraczać poza nią;
4. Dostęp do innej grupy klienteli (w ujęciu geograficznym), niż ta wobec której działa spółka-matka.

Niewypełnienie tych warunków oznacza, że „oddział” we Francji nie jest związany z polską spółką-matką. W konsekwencji każda z osób działających na terenie Francji będzie uważana za niezależnego „przedsiębiorcę”, który dokonuje wszelkich czynności we własnym imieniu. Za taką działalność, każda z tych osób odpowiada w sposób nieograniczony całym swoim majątkiem osobistym, a w przypadku jakiegokolwiek sporu zostanie pozwana osobiście. Brak osobowości prawnej powoduje, że polska spółka-matka odpowiada całym swoim majątkiem za wszelkie długi, jakie mogą wynikać z działalności oddziału we Francji. Ponadto może ona zostać pozwana przed francuskim sądem właściwym ze względu na miejsce działalności oddziału z tytułu wszelkich działań podejmowanych przez oddział. Spółka-matka ponosi odpowiedzialność za wyniki finansowe, w tym za zadłużenia oddziału. Oddział może zajmować się produkcją, przechowywaniem (magazynowaniem), sprzedażą na terenie Francji i zagranicę. Może zatrudniać pracowników, podpisywać umowy handlowe, zbierać zamówienia, wystawiać faktury, dostarczać towar, eksportować. Kontrakty handlowe negocjuje i podpisuje przedstawiciel prawny. Oddział zobowiązany jest do prowadzenia księgowości we Francji według zasad francuskich. Bilans oraz rachunek zysków i strat musi być przedstawiany corocznie francuskiej administracji podatkowej. Oddział podlega obowiązkowi podatkowemu we Francji (podatek dochodowy i podatek VAT). Przedstawiciel prawny oddziału (pełnomocnik, reprezentant) może być jego pracownikiem, tak jak w biurze handlowym. Umowa o pracę musi być podpisana przez obie strony: spółkę matkę i przedstawiciela prawnego oddziału. Oddział firmy zagranicznej jest zobowiązany do przedstawienia (raz w roku) w Sądzie handlowym we Francji, jak też w kraju, gdzie spółka-matka ma swoją siedzibę, dwóch kopii corocznej dokumentacji księgowej (np. sprawozdania finansowego, rachunku wyników). Pracownicy oddziału podlegają zasadom francuskiego prawa pracy.

Filia (Filiiale)

Filia dysponuje odrębną od spółki-matki osobowością prawną. Chodzi tutaj o nową spółkę utworzoną według prawa francuskiego, do której spółka-matka wnosi co najmniej 50% kapitału.

We Francji filie spółek zagranicznych przybierają najczęściej postać spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółek akcyjnych i coraz częściej spółek akcyjnych uproszczonych. Na etapie wyboru formy prawnej dla filii warto zwrócić uwagę na kwestię związaną z prestiżem spółki. Spółka akcyjna i spółka akcyjna uproszczona są traktowane przez potencjalnych kontrahentów jako struktury równoważne. Natomiast spółka z ograniczoną odpowiedzialnością we Francji jest uważana raczej za strukturę o niskim kapitale, mniejszym potencjale rozwojowym oraz generalnie jako partner mniej wiarygodny niż jedna ze spółek akcyjnych. Wzajemne relacje między spółką-matką, a filią ustala podpisana przez obie strony umowa. Filię można stworzyć poprzez utworzenie nowej spółki we Francji albo poprzez zakup spółki już istniejącej.

2. Działalność gospodarcza prowadzona indywidualnie - wolne zawody

Działalność gospodarczą można prowadzić indywidualnie, bez konieczności założenia spółki handlowej czy cywilnej. Aby zostać tzw. **handlowcem** (*commerçant*) osoby zainteresowane muszą spełniać określone wymogi prawne (pełnoletność, niekaralność), dokonywać we własnym imieniu i na własny rachunek czynności handlowych tytułem działalności zawodowej.

Kupiec odpowiada wobec wierzycieli bezpośrednio swoim majątkiem. Ta forma działalności gospodarczej jest coraz rzadsza (małe sklepy, zawody rzemieślnicze itp.). Coraz częściej dochodzi do wniesienia aportem działalności prowadzonej indywidualnie do formy bardziej bezpiecznej, którą jest spółka.

Również osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania wolnego zawodu we Francji mogą prowadzić działalność indywidualną i wówczas określa się ich pojęciem **pracowników niezależnych** (*travailleur independant*). Wśród wolnych zawodów rozróżnia się:

- **Wolne zawody, zawody reglamentowane:** są one regulowane odrębnymi przepisami prawnymi i najczęściej ich przedstawiciele zorganizowani są w izby czy zrzeszenia. Do tej grupy należą: lekarze, psychologowie, weterynarze, zawody para-medyczne, architekci, geodeci, zawody "morskie" (*professions de mer*), adwokaci i inne zawody związane z wymiarem sprawiedliwości (tzw. *professions juridiques*), biegli księgowi i rewidenci księgowi, agenci ds. nieruchomości, rzecznicy patentowi, tłumacze konferencji (*guide-interpret conferencier national*). Innym przyznano status szczególny, np. agenci ubezpieczeniowi. Niemniej, wszyscy praktykujący wolny zawód reglamentowany muszą przestrzegać zasad etyki zawodowej (*codes de deontologie*) swojej profesji i są poddani kontroli organizacji zawodowych, do których przynależą. Tytuł osób wykonujących wolny zawód reglamentowany chroniony jest przez prawo. Obywatele polscy, chcący wykonywać we Francji jeden z ww. zawodów muszą uzyskać zgodę właściwej izby i wpisać na listę uprawnionych do wykonywania zawodu. Często wydanie takiej zgody poprzedza uznanie dyplomu polskiego za ekwiwalent dyplomu francuskiego, koniecznego do wykonywania danej profesji oraz złożenie egzaminów zawodowych udowadniających kompetencje zawodowe niezbędne do prowadzenia praktyki we Francji.

- **Wolne zawody nie reglamentowane:** grupują one wszystkie profesje, które nie są związane ani z działalnością handlową, ani rzemieślniczą, ani przemysłową czy też rolniczą i nie podlegające odrębnemu uregulowaniu prawnemu. Do tej grupy należą wszystkie osoby, które wykonują niezależnie praktykę, której przedmiotem są usługi intelektualne, np. tłumacze, konsultanci.

Forma przedsiębiorstwa indywidualnego jest odpowiednia do działalności o niewielkim ryzyku i inwestycjach ograniczonych. Jest łatwa do założenia, prosta w zarządzaniu. Niemniej, minusem tej formy są wysokie składki socjalne przez pierwsze dwa lata działalności płacone na podstawie ryczałtu nie uwzględniającego dochodów, oraz system opodatkowania (podatek dochodowy) ograniczający możliwości samofinansowania przedsiębiorstwa indywidualnego.

Przedstawiciele wolnych zawodów obok działalności samodzielnej (indywidualna działalność gospodarcza) mogą prowadzić działalność w formie spółki.

Jak założyć firmę we Francji

Polaka przy zakładaniu firmy we Francji obowiązują takie same zasady jak obywateli tego kraju. Firmę można prowadzić w formie przedsiębiorstwa indywidualnego, spółki prawa cywilnego lub handlowego.

Z dniem wejścia Polski do UE polskie przedsiębiorstwa uzyskały pełny dostęp do rynku usług we Francji. Polacy mogą więc prowadzić na terenie tego kraju działalność gospodarczą w formie samozatrudnienia, przedsiębiorstwa indywidualnego zatrudniającego pracowników, a także spółki prawa cywilnego i handlowego.

Prawo francuskie nakłada na przedsiębiorców szereg obowiązków, jakie muszą spełnić, zanim rozpoczną prowadzenie działalności. Można je podzielić na dwie grupy: obowiązki administracyjno-deklaracyjne oraz antydumpingowe.

Konieczna umowa

Do pierwszej grupy trzeba przede wszystkim zaliczyć podpisanie z kontrahentem umowy zawierającej podstawowe dane dotyczące świadczonej usługi. Polski przedsiębiorca zobowiązany jest do zawarcia takiej umowy, jeżeli jej drugą stroną jest francuski przedsiębiorca lub jeżeli zobowiązanie z niej wynikające dotyczy prac realizowanych na terenie Francji. Przygotowując umowę, należy zwrócić uwagę na specyficzne przepisy prawa francuskiego obowiązujące w dziedzinie, w której będzie wykonywana usługa. Przepisy bowiem określają trzy rodzaje działalności zawodowej: handlową, rzemieślniczą i wolne zawody.

Rozróżnienie jest istotne właśnie z uwagi na formalności związane z podjęciem działalności i systemem podatkowym. Podstawowym obowiązkiem przedsiębiorcy jest także powiadomienie o zamiarze rozpoczęcia świadczenia usługi lokalnych francuskich inspekcji pracy, odpowiedniej ze względu na miejsce prowadzenia działalności. W przypadku sukcesywnego świadczenia usług w kilku miejscach teoretycznie wystarczy zawiadomić inspekcję pracy, na której terenie będzie świadczona pierwsza usługa. Jednak w praktyce należy wysłać stosowną informację także do innych inspekcji pracy, właściwych dla miejsc świadczenia usługi. Taki wymóg nakładają na firmy przepisy francuskiego kodeksu pracy.

Obowiązki antydumpingowe

Prawo wspólnotowe oraz francuskie wymaga od przedsiębiorstw, aby stosowały wobec pracownika wszystkie reguły prawa świadczeń socjalnych, na które składa się m.in. poziom wynagrodzeń, korzyści wynikające z obowiązujących w branży pracowniczych układów zbiorowych. Mają one być stosowane w taki sposób, aby każdy pracownik korzystał z zasady traktowania na równi z pracownikiem miejscowym. Tak więc przedsiębiorca zatrudniający pracownika niebędącego obywatelem Francji musi zastosować wobec niego przynajmniej minimalne obowiązujące we Francji wymagania socjalne, jeżeli są one dla niego korzystniejsze od zasad obowiązujących w jego kraju.

Dotyczy to takich kwestii, jak wynagrodzenia (w tym wszystkich premii i dodatków), czasu pracy, nadgodzin, płatnych urlopów, urlopów okolicznościowych z okazji różnych wydarzeń rodzinnych, urlopów bezpłatnych czy bezpieczeństwa, zdrowia i higieny pracy. Ustawodawstwo francuskie wymaga też równego traktowania mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminowania pracowników z uwagi na pochodzenie, kolor skóry itp. Warto wspomnieć, że pracodawca musi zagwarantować i pokryć transport pracownika z Polski do Francji i zakwaterowanie oraz inne świadczenia w naturze wynikające z układów zbiorowych pracy.

Ważne!

Wykaz umów (układów) zbiorowych (conventions collectives) poszczególnych grup zawodowych można znaleźć m.in. na stronie internetowej: www.code-du-travail-fr.com lub wraz z tekstami umów na www.legifrance.com.

ZAWIADOMIENIE INSPEKCJI PRACY POWINNO ZAWIERAĆ:

- nazwę i formę prawną firmy, adres, dane jej przedstawiciela prawnego
- miejsce świadczenia usługi, datę rozpoczęcia i przewidywany czas jej trwania,
- rodzaj wykonywanej usługi, informację o używaniu materiałów niebezpiecznych lub wykonywaniu prac niebezpiecznych,
- godziny czasu pracy i odpoczynku
- wskazanie miejsca zbiorowego zakwaterowania pracowników, jeśli takie występuje

Nowo utworzone przedsiębiorstwo otrzymuje, za pośrednictwem Centrum Formalności Przedsiębiorstw przyznawany przez urząd statystyczny (*INSEE*) numer identyfikacyjny tzw. SIRET składający się z 14 cyfr zawierający w sobie numer SIREN (identyfikujący przedsiębiorstwo) oraz NIC (identyfikujący lokalizację lub główną siedzibę przedsiębiorstwa). *INSEE* przyznaje również kod APE określający główny profil działalności przedsiębiorstwa.

Każdy rzemieślnik, handlowiec czy przemysłowiec rozpoczynając prowadzenie działalności zobowiązany jest wносить składkę na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenie zdrowotne i macierzyńskie, rodzinne, inwalidzkie i emerytalne, strona: www.le-rsi.fr). Składka jest wyliczana na podstawie przychodów przedsiębiorstwa. Z tym, że w pierwszych dwóch latach działalności mogą to być roczne stawki ryczałtowe przychodu odpowiednio w wysokości 6.734 euro (za pierwszy rok działalności) i 10.101 euro (drugi rok działalności). Składki są płatne co miesiąc począwszy od trzeciego miesiąca po rozpoczęciu działalności. Istnieje możliwość obliczenia (obniżenia) składki w drugim roku, w oparciu o rzeczywiste przychody uzyskiwane z prowadzonej działalności. Ulgi w opłacaniu składek mogą uzyskać bezrobotni tworzący swoje przedsiębiorstwo, pracownicy najemni chcący utworzyć własne przedsiębiorstwo, jak i osoby uzyskujące przychody roczne poniżej określonych progów.

Przydatne adresy:

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Francuskiej

adres: 1, rue de Talleyrand (57, rue Saint Dominique) 75007 PARIS)

tel.: +33.(0)1.43.17.34.05 lub +33.(0)1.43.17.34.00

fax: +33.(0)1.43.17.34.07 lub +33.(0)1.43.17.35.07

e-mail: paryz.amb.sekretariat@msz.gov.pl lub info@ambassade.pologne.net

internet: www.paris.polemb.net

Wydział Promocji Handlu i Inwestycji

adres: 86, rue de la Faisanderie, 75116 PARIS

tel.: +33.(0)1.45.04.10.20

fax: +33.(0)1.45.04.63.17

e-mail: paris@trade.gov.pl

internet: www.paris.trade.gov.pl

Wydział Ekonomiczny

adres: 86, rue de la Faisanderie, 75116 PARIS

tel.: +33.(0)1.45.04.81.25

fax: +33.(0)1.45.04.81.26

e-mail: paris@trade.gov.pl

internet: www.paris.polemb.net

Polska Izba Przemysłowo-Handlowa we Francji

(*CCIPF Chambre de Commerce et d'Industrie Polonaise en France*)

adres: 25, rue Taitbout, 75009 PARIS

tel.: +33.(0)1.40.22.99.20 / +33.(0)1.75.43.48.21

fax: +33.(0)1.40.22.94.42
e-mail: kontakt@ccipf.org; secretariat@ccipf.org
internet: www.ccipf.org

MINEFE **Ministere de l'Economie, de l'Industrie et de l'Emploi**
(Ministerstwo Gospodarki, Przemysłu i Zatrudnienia)

adres: 139, rue de Bercy, 75572 PARIS Cedex 12
tel.: +33.(0)1.44 87 17 17
fax: +33.(0)1. 53 18 36 15
Formularz e-mail na stronie
internet: www.minefe.gouv.fr

ACFCI **Assemblee des Chambres Francaises de Commerce et d'Industrie**
(Zgromadzenie Francuskich Izb Handlowo-Przemysłowych),

Relations Economiques Internationales

(Międzynarodowe Kontakty Gospodarcze)

adres: 46 Avenue de la Grande Armée, CS 50071, 75858 Paris CEDEX 17
tel.: (0033.1) 40.69.37.00 lub (0033.1) 40.69.37.27
fax: (0033.1) 40.69.38.08 lub (0033.1) 47.20.61.28
e-mail: europe-acfci@acfci.cci.fr
Internet: www.acfci.cci.fr ; www.acfci.cci.fr/annuaire/annuaire.htm

APCE **Agence Pour la Creation d' Entreprises**

(Agencja ds. Tworzenia Przedsiębiorstw)

adres: 14, rue Delambre, 75682 PARIS Cedex 14
tel.: +33.(0)1.42.18.58.58
fax: +33.(0)1.42.18.58.00
e-mail: info@apce.com
internet: www.apce.com

APCM **Assemble Permanente des Chambres de Metiers**

(Stale Zgromadzenie Izb Zawodowych)

adres: 12, av. Marceau, 75008 PARIS
tel: +33.(0)1.44.42.10.00
fax: +33.(0)1.47.20.34.48
e-mail: info@apcm.fr ; internet: www.artisanat.fr

Ambassade de France en Pologne

(Ambasada Francji w Polsce)

adres: ul. Piękna 1, 00-477 WARSZAWA
tel.: +48.(0)22.529.30.00
fax: +48.(0)22.529.30.01
Internet: www.ambafrance-pl.org

UBIFRANCE **Agence Française pour le Développement International des Entreprises**

(Francuska Agencja ds. Międzynarodowego Rozwoju Przedsiębiorstw)

Adres: 77, Bld Saint-Jacques, 75014 PARIS
Tel.: (0033.1) 40.73.30.00
Fax.: (00333.1) 40.73.39.79

e-mail : cil@Ubifrance.fr
Internet: www.ubifrance.fr

MEDEF International (Stowarzyszenie Przedsiębiorstw Francuskich)

adres : 55, Avenue Bosquet, 75-330 Paris Cedex 07
Biuro: 9, Avenue Frederic Le Play - 75-007 Paris
tel.: (0033.1) 53.59.16.16
fax: (0033.1) 45.55.06.73
e-mail : international@medef.fr
Internet: www.medefinternational.fr

PAiIZ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych

adres: ul. Bagatela 12, 00-585 WARSZAWA
tel.: +48.(0)22.334.98.00
fax: +48.(0)22.334.99.99
e-mail: post@paiz.gov.pl
internet: www.paiz.gov.pl

KIG Krajowa Izba Gospodarcza

Biuro Współpracy z Zagranicą
adres: ul. Trębacka 4, 00-074 WARSZAWA
tel.: +48.(0)22.630.96.00
fax: +48.(0)22.827.46.73
e-mail: kig@kig.pl
Internet: www.kig.pl

**CCIFP Chambre de Commerce et d'Industrie Francaise en Pologne
(Francuska Izba Handlowo-Przemysłowa w Polsce)**

adres: ul. Mokotowska 19, 00-560 WARSZAWA
tel.: +48.(0)22.696.75.80
fax: +48.(0)22.696.75.90
e-mail: ccifp@ccifp.pl
internet: www.ccifp.pl

Weryfikacja przedsiębiorstw:

INFOGREFFE

Adres: 4 place Félix Eboué, 75012 PARIS
Tel.: (0033.1) 43.41.33.55
Formularz e-mail na stronie
Internet: www.infogreffe.fr

VERIF AGL et ALTARES D&B

Adres: 113, Bld Stalingrad, 69100 VILLEURBANNE
Tel. : (0033.8) 25.80.58.02 service client d'ALTARES D&B
ou (0033.1) 49.52.42.14 service client d'AGL
e-mail: contact@verif.fr
Internet: www.verif.fr

2.1.3 Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.cm-paris.fr
www.greffe-tc-paris.fr
www.laloi.com
www.paris-entreprises.com
www.ccifp.pl
www.paris.polemb.net
www.ubifrance.fr/default.html
www.infogreffe.fr
www.verif.fr

2.2. Sposoby poszukiwania pracy we Francji

2.2.1. Publiczne służby zatrudnienia

Francuskie publiczne służby zatrudnienia to ANPE Agence Nationale Pour l'Emploi.

Bliższe informacje, adresy i strony internetowe agencji z całej Francji są dostępne na stronie internetowej www.anpe.fr.

W niektórych miastach funkcjonują tzw. „Espaces Cadres”, specjalne agencje zajmujące się pośrednictwem pracy dla pracowników wyższego szczebla. Prywatnym odpowiednikiem jest instytucja l' APEC (Association pour l'Emploi des Cadres).

Osoby poszukujące pracy mogą również skorzystać z porad i usług świadczonych przez Centra Informacji Zawodowej i Szkoleń CIO (Centres d'Information et d'Orientation)

We Francji rola ANPE ogranicza się tylko do pośrednictwa pracy. Sprawami związanymi z zasiłkami dla osób bezrobotnych zajmuje się specjalna instytucja Stowarzyszenie na rzecz Zatrudnienia w Przemysle i Handlu - l' ASSEDIC (Association pour l'Emploi dans l'Industrie et le Commerce).

2.2.2. Europejskie Służby Zatrudnienia EURES

Poszukując pracy, można także korzystać z bazy danych ofert pracy EURES, umieszczonej na stronach Europejskich Służb Zatrudnienia (<http://www.europa.eu.int/eures>) lub kontaktując się bezpośrednio z doradcą EURES, w Polsce lub we Francji.

Polscy doradcy EURES umiejscowieni są w wojewódzkich urzędach pracy, a ich listę można znaleźć na stronie polskiego serwisu EURES: www.eures.praca.gov.pl (menu: doradcy EURES).

Natomiast pełne dane adresowe doradców EURES z Francji (i z innych krajów UE/EOG) można odnaleźć na stronie Europejskiego Portalu Mobilności Zawodowej: <http://ec.europa.eu/eures/>.

We Francji doradcy EURES są pracownikami urzędów pracy, organizacji pracodawców, członkami związków zawodowych i innych organizacji działających na rzecz zatrudnienia.

Osoby poszukujące pracy na terenie EU/EOG mogą też zostawić swoje dane w bazie CV EURES (<http://ec.europa.eu/eures/>). Zarejestrowani w niej pracodawcy mogą przeszukiwać bazę pod kątem swoich wymagań i kontaktować się bezpośrednio z wybranymi kandydatami.

2.2.3. Niepubliczne agencje pośrednictwa pracy

Korzystając z usług i ofert pracy prezentowanych przez agencje pośrednictwa pracy za granicą, należy zawsze sprawdzić, czy dana jednostka znajduje się na liście licencjonowanych agencji, tj. takich, które posiadają upoważnienie do wysyłania obywateli polskich do pracy za granicę.

Spis licencjonowanych polskich agencji pośrednictwa pracy za granicą znajduje się na stronie Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnienia: www.kraz.praca.gov.pl lub na stronach poszczególnych wojewódzkich urzędów pracy.

Należy pamiętać, że legalnie działający pośrednik nie może brać pieniędzy od przyszłych pracowników, ponieważ dostaje wynagrodzenie od pracodawcy za przeprowadzoną rekrutację.

Ponadto agencja ma obowiązek zawarcia z osobą kierowaną do pracy umowy cywilno-prawnej, w której dokładnie zdefiniowany jest:

- pracodawca zagraniczny,
- okres, na jaki zawarta jest umowa,
- rodzaj i warunki pracy,
- przysługujące świadczenia socjalne,
- zasady i warunki ubezpieczenia,
- obowiązki i uprawnienia osoby kierowanej do pracy oraz pracodawcy,
- opłaty pobierane w związku ze skierowaniem do pracy za granicą (np. koszty przejazdu, kursu językowego czy tłumaczenia dokumentów, itp.).

2.2.4. Prasa¹

Ogłoszenia o wolnych miejscach pracy są najczęściej publikowane we Francji w następującej prasie:

- dzienniki ogólnokrajowe: Le Monde (www.lemonde.fr), Le Figaro (www.lefigaro.fr)
- „dzienniki regionalne, np : « La voix du Nord », « Ouest-France », « Les dernières Nouvelles d'Alsace », « L'Est Republicain », « Le Progres de Lyon », « Le Dauphine libere » i « Midi Libre »
- tygodniki : « L'Express », « Le Point », »L'Expansion », « Le Nouvel Economiste » i « Usine Nouvelle »
- prasa specjalistyczna : « Le Moniteur » (budownictwo i roboty publiczne)
- prasa ekonomiczna: „Les Echos”

2.2.5 Inne sposoby poszukiwania pracy

Ogłoszenia o wolnych miejscach pracy we Francji można znaleźć na stronach internetowych:

<http://www.keljob.com>

<http://www.anpe.fr>

<http://www.travail.gouv.fr>

<http://www.cadreemploi.fr>

<http://www.action-emploi.net>

<http://www.travail-emploi.com>

<http://emploi.france5.fr>

<http://www.creyfs.fr>

<http://www.expectra.fr>

<http://www.planetanim.com>

2.2.6. Ubieganie się o pracę (wymagane dokumenty CV, list motywacyjny i inne)

Procedury i metody rekrutacji

Na stanowiska w służbie cywilnej przeprowadzany jest pisemny egzamin (konkurs) oraz egzamin ustny. W MŚP (Małych i Średnich Przedsiębiorstwach), rekrutacja jest często przeprowadzana przez menedżera spółki. W dużych firmach, jest ona przeprowadzana przez menedżera ds.

¹ Informacje pochodzą z portalu EURES: <http://ec.europa.eu/eures/>

personalnych (lub menedżera ds. zasobów ludzkich), czasami wraz ze specjalistą z danego działu. Pewne procedury rekrutacyjne są powierzane profesjonalistom (agencjom, konsultantom), którzy przedstawiają swoim klientom tylko dwóch do czterech kandydatów. Po złożeniu formularza aplikacyjnego, przedsiębiorstwa często przesyłają kandydatom specjalny lub standardowy kwestionariusz lub formularz do wypełnienia i odesłania z powrotem.

Rozmowa kwalifikacyjna

Jeżeli zostałeś zaproszony na rozmowę wstępną, dobrze się przygotuj. Pamiętaj, że osoba rekrutująca poszukuje kandydata spełniającego jej potrzeby, tak więc upewnij się, że oferowane stanowisko jest stanowiskiem, które ci odpowiada. Zdecydowanie zaleca się, aby zasięgnąć wcześniej informacji o przedsiębiorstwie i jego działalności (z Internetu, panoram firm takich jak Kompass, itp.).

Rozmowy kwalifikacyjne różnią się czasem trwania (od 15 minut do pełnego dnia). Rozmowa może być indywidualna (bezpośrednia) lub zbiorowa (rzadziej). Możesz przynieść kserokopie swoich dyplomów i świadectw pracy, a także wszelkie inne dokumenty, które mogą interesować osobę prowadzącą rekrutację. Rozmowie kwalifikacyjnej mogą towarzyszyć testy osobowościowe, psychologiczne i umiejętności, trwające od jednej godziny do pełnego dnia. Możesz poprosić o powiadomienie o wynikach aplikacji, a także o tym, czy odbędzie się druga rozmowa kwalifikacyjna, a jeśli tak, to kiedy. Pożyteczne może się okazać napisanie listu do osoby rekrutującej z podziękowaniem za spotkanie, a jeśli to konieczne, z ponownym wyjaśnieniem, dlaczego jesteś zainteresowany pracą oraz w jaki sposób odpowiada ona twoim oczekiwaniom i potrzebom.

List motywacyjny i CV

List motywacyjny oraz życiorys są najczęściej stosowane. Możliwe jest jednak bezpośrednio aplikowanie przez telefon, faks lub pocztę elektroniczną.

Curriculum Vitae dzieli się na trzy lub cztery główne części:

- 1) Dane osobowe: nazwisko, imię, dokładny adres i osobisty numer telefonu (z międzynarodowym numerem kierunkowym), data urodzenia lub wiek, ewentualnie miejsce urodzenia, stan cywilny i obywatelstwo. Informacji dotyczących twojego wyznania, stanu zdrowia, powiązań rodzinnych, politycznych oraz członkostwa w związkach zawodowych nie należy zawierać w CV.
- 2) Wykształcenie
W tej części należy wymienić uzyskane dyplomy, wymieniając głównie związane z wykształceniem uniwersyteckim lub zawodowym. Podaj daty uzyskania dyplomów oraz, jeśli to możliwe, ich francuskie odpowiedniki. Nie ma sensu opisywać całej edukacji od żłobka. Należy jednak podać opis treści swojego wykształcenia. Osoby posiadające doświadczenie, powinny podać kursy, jakie przeszły w czasie zatrudnienia, wymieniając jedynie najważniejsze. Należy wyraźnie określić znajomość języków obcych, wraz z podaniem poziomu w każdym z nich.
- 3) Doświadczenie zawodowe
Ta część jest niezwykle istotna. U osób z doświadczeniem, powinna ona przyjąć formę osobnego akapitu dla każdego okresu doświadczenia (dla absolwenta, ustępu dla każdego odbytego kursu). Przy każdym okresie doświadczenia lub kursie, określ datę rozpoczęcia oraz zakończenia pracy na danym stanowisku, nazwę firmy oraz sektor działalności oraz zajmowane stanowisko. Następnie przedstaw swoją i pracę i powierzone Ci zadania. Nie trzeba podawać powodu opuszczenia danej firmy lub zmiany pracy.
- 4) Działalność osobista, hobby, informacje różne

Tę opcjonalną część można poświęcić na przedstawienie kilku zdań na temat swojej działalności i/lub obowiązków poza-zawodowych (organizacje studenckie, organizowanie imprez itp.), działalność w czasie wolnym oraz podróże, z podaniem krajów, które znasz i w których byłeś (jeżeli byłeś już we Francji, powinieneś oczywiście to napisać), sporty, jakie uprawiasz, Twoje zainteresowania osobiste (literatura, muzyka, itp.) oraz Twoje obowiązki poza zawodowe.

List motywacyjny

Składający się z minimum jednej lub dwóch stron, w standardowym białym formacie, powinien, zgodnie z francuskim zwyczajem, być napisany odręcznie. Dla niektórych rodzajów stanowisk, listy pisane maszynowo są coraz szerzej akceptowane, mogą nawet być przesyłane wraz z CV pocztą elektroniczną.

Trzeba podać swoje nazwisko, imię, pełny adres zamieszkania, numer telefonu wraz z międzynarodowym numerem kierunkowym w górnym lewym rogu strony. Datę należy napisać w prawym górnym rogu. Kilka linii poniżej, należy napisać „Do rąk p. XXX”. Adres firmy należy podać w prawym górnym rogu strony.

Twój list musi umożliwić rekrutującemu zrozumienie, dlaczego odpowiadasz na tę ofertę pracy lub dlaczego się do niego zwróciłeś. Musisz wyraźnie dać do zrozumienia, że wiesz, czym jest dana firma i czego oczekuje oraz w jaki sposób spełniasz tę potrzebę.

List motywacyjny należy podpisać (najlepiej w prawym dolnym rogu).

2.3. Warunki pracy

2.3.1. Rodzaje umów o pracę²

Według prawa francuskiego umowa musi definiować obie strony umowy, kwalifikacje pracownika, wynagrodzenie i miejsce pracy.

Prawo precyzuje również elementy umowy, które powinny być podane na piśmie do wiadomości pracownika, chodzi o:

- wskazanie obu stron zawierających umowę,
- miejsce pracy,
- tytuł, stopień, kategorię zatrudnienia lub krótki opis stanowiska
- datę rozpoczęcia,
- przewidywaną długość zatrudnienia w przypadku umowy czasowej,
- długość przysługującego urlopu płatnego,
- okres wypowiedzenia,
- elementy składowe wynagrodzenia i termin jego wypłaty,
- wymiar czasu pracy: dzienny i tygodniowy,
- umowa zbiorowa regulująca warunki zatrudnienia.

Umowa o pracę może mieć formę umowy:

1. stałej (CDI),
2. na czas określony (CDD),
3. tymczasowej,
4. w niepełnym wymiarze godzin,
5. zatrudnienia okresowego.

Umowy stałe

Tego typu umowa jest zawierana na czas nieokreślony, innymi słowy nie jest ustalany pomiędzy stronami jej okres, jednak jest ona najczęściej poprzedzona 2-miesięcznym okresem próbnym, w

² Informacje pochodzą z Portalu EURES

czasie którego pracodawca lub pracownik mogą ją zerwać bez podawania powodu. Po upływie upływie okresu próbnego pracodawca musi podać konkretny powód, aby zwolnić pracownika.

Umowy na czas określony

Tego rodzaju umowę można zastosować wyłącznie do wykonania określonego, czasowego zadania na ściśle uregulowanych warunkach, na przykład:

- w celu zastąpienia nieobecnego pracownika (np. na urlopie macierzyńskim)
- w przypadku okresowego wzrostu działalności spółki, do pracy sezonowej.

Maksymalny okres, na jaki może zostać zawarta umowa na czas określony (włącznie z odnowieniem) wynosi osiemnaście miesięcy. Umowa CCC może być przedłużona tylko raz na ten sam okres, pod warunkiem, że nazwa stanowiska pracy zostanie zmieniona.

Umowa na czas określony musi być zawarta na piśmie i zawierać dokładne uzasadnienie pracy (np. urlop macierzyński), w przeciwnym razie będzie ona traktowana jako umowa stała.

Umowa na czas określony może zostać rozwiązana wyłącznie w następujących przypadkach: siły wyższej za porozumieniem stron lub z powodu poważnego przestępstwa.

Umowy tymczasowe

Warunki zastosowania tego rodzaju umowy są identyczne jak w przypadku umów na czas określony. W tym przypadku, istnieją jednak trzy strony umowy: tymczasowy pracownik, agencja pracy czasowej, będąca jego/jej pracodawcą oraz przedsiębiorstwo korzystające, w którym pracuje tymczasowy pracownik.

Pracodawca może skorzystać z pracowników agencji pracy czasowej wyłącznie do wykonania krótkoterminowego zadania określanego jako „misja”.

Nie ma przepisów zabraniających pracownikowi czasowemu opuszczenia agencji pracy czasowej w celu podjęcia pracy w ramach umowy stałej w przedsiębiorstwie, w którym wykonuje on swoją misję.

Umowa o pracę w niepełnym wymiarze godzin

Ta umowa zapewnia status porównywalny do pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin. Nie obowiązuje minimalna ilość godzin roboczych. W praktyce jednak konieczna jest pewna określona liczba godzin, aby zostać objętym ubezpieczeniem społecznym (60 godzin miesięcznie).

W sektorze publicznym praca w niepełnym wymiarze godzin możliwa jest w zakresie od 50% (pół etatu) do 80% pełnego czasu pracy.

Umowy o pracę w niepełnym wymiarze godzin muszą być sporządzane na piśmie.

Zatrudnienie okresowe

Zatrudnienie okresowe dotyczy głównie pracy sezonowej. Umowa ma charakter ciągły dla stałych prac, które jednak mogą zawierać okresy bezczynności wynikające z sezonowego charakteru pracy. Umowy te muszą być sporządzane na piśmie.

Sporządzenie umowy o pracę nie zawsze oznacza, że pracownik został oficjalnie zatrudniony. Najpóźniej pierwszego dnia pracy pracodawca ma **obowiązek zadeklarować pracownika** w Urzędzie ds. pobierania składek na ubezpieczenie społeczne i świadczenia rodzinne (*Urssaf Unions de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales* odpowiednik ZUS) poprzez złożenie deklaracji o zatrudnieniu DUE (*Déclaration unique d'embauche*). Po kilku dniach pracodawca otrzymuje potwierdzenie rejestracji pracownika. Dokument ten składa się z dwóch części: jedna przeznaczona jest dla pracodawcy, druga dla

pracownika. W przypadku kontroli inspekcji pracy pracownik ma obowiązek okazania swojego odcinka deklaracji.

2.3.2. Czas pracy

We Francji obowiązuje 35-godzinny tygodniowy wymiar czasu pracy (151,67 godzin rocznie). Ograniczenie to nie dotyczy niektórych grup pracowników, m.in. przedstawicieli handlowych, kierowników czy służby domowej. Za pracę powyżej tygodniowego limitu czasu pracy pracownik musi dostać dodatek za godziny nadliczbowe.

Wszystkie godziny przepracowane w ramach i powyżej 35-godzinnego tygodnia pracy muszą być wynagradzane. Stawka dodatkowego wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych jest ustalana układem zbiorowym dla sektora. Nie może ona być niższa niż 10%.

Z braku układu, obowiązują stawki ustalone prawem:

- dodatkowe 25% za pierwszych osiem godzin nadliczbowych;
- dodatkowe 50% za każdą kolejną godzinę ponad powyższą wartość.

Maksymalny czas nie może przekraczać 10 godzin dziennie lub 48 godzin w tygodniu (w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach 60 godz/tydzień) lub też 44 godzin tygodniowo średnio w okresie 12 następujących po sobie miesięcy. Ponadto pracownik powinien mieć prawo do min. 20 minutowej przerwy średnio co 6 godzin.

W przypadku osób poniżej 18 roku życia i uczniów, czas pracy nie może być dłuższy niż 8 godz. (7 godzin dziennie dla młodzieży poniżej 16 roku życia pracujących w czasie wakacji szkolnych) i 35 godzin/tydzień. Młodemu pracownikowi powinna przysługiwać też co najmniej 30 minutowa przerwa średnio co 4,5 godziny.

Tygodniowy czas pracy nie powinien być dłuższy niż 48 godz., a w przypadku osób przed 18 rokiem życia i uczniów może wynosić maksymalnie 35 godz.

Każdy pracownik ma prawo do 11 godzinnej nieprzerwanej przerwy pomiędzy pracą. Pracownikom poniżej 16 roku życia przysługuje prawo do 14 godzinnej przerwy, zaś osobom poniżej 18 roku życia 12 godzin przerwy.

Praca nocna wykonywana pomiędzy godz. 21 a 6 rano nie może przekraczać 8 godz./dzień i 40 godzin/tydzień (lub 44 w przypadku umów zbiorowych).

Kobieta ciężarna pracująca na nocnej zmianie powinna zostać przesunięta na zmianę dzienną na okres ciąży.

2.3.3. Urlop wypoczynkowy

Urlop wypoczynkowy przysługuje każdej osobie, która przepracowała przynajmniej 10 dni w tym samym przedsiębiorstwie. Podstawą do obliczenia liczby przysługujących pracownikowi dni urlopu jest tak zwany rok urlopowy - okres od 1 czerwca do 31 maja następnego roku. Dla pracowników branży budowlanej i dla innych zawodów objętych układami zbiorowymi, należącymi do kasy urlopów płatnych, rok urlopowy rozpoczyna się 1 kwietnia, a kończy 31 marca następnego roku. Każdemu pracownikowi we Francji należy się 2,5 dnia płatnego urlopu za każdy przepracowany miesiąc, zatem **30 dni roboczych (5 tygodni) w roku urlopowym**. Każdy pracownik musi wykorzystać nieprzerwanie przynajmniej 12 dni urlopowych pomiędzy 1 maja a 31 października.

2.3.4. Wynagrodzenie za pracę

Minimalna płaca we Francji to SMIC (*Salaire minimum interprofessionnel de croissance*)
Od 1 stycznia 2011 roku płaca wynosi 9 € brutto za godzinę pracy. Wynagrodzenie miesięczne brutto za pracę na pełnym etacie (151,67 godzin miesięcznie, czyli 35 godzin tygodniowo) wynosi 1365 €. **Minimalna miesięczna płaca netto wynosi 1073 €.**

Pracownicy młodociani, poniżej 17 roku życia otrzymują 7,20 euro/godzinę lub min. 80% najniższego wynagrodzenia. Wynagrodzenie dla osób pomiędzy 17 a 18 rokiem życia wynosi 8,10 euro za godzinę lub minimum 90% najniższego wynagrodzenia.

Od tego wynagrodzenia odprowadzane są składki na ubezpieczenie w wysokości około 23%.

1 stycznia każdego roku stawka płacy minimalnej ulega rewaloryzacji.

Wynagrodzenie za pracę jest opodatkowane w wysokości ok. 22%.

Wynagrodzenie za nadgodziny wzrasta odpowiednio:

- o 25% za pierwszych 8 godzin (tj. od 36 do 43 godziny pracy)

- o 50 % za każdą następną godzinę.

2.3.5. Rozwiązanie umowy o pracę

Rozwiązanie umowy o pracę na czas nieokreślony za porozumieniem stron

Do rozwiązania umowy o pracę w drodze porozumienia stron wymagana jest zgoda pracownika, pracodawcy i Departamentalnego Urzędu ds. Pracy, Zatrudnienia i Kształcenia Zawodowego (DDTEFP *Directions départementales du travail, de l'emploi et de la formation professionnelle*).

Taki sposób rozwiązania umowy dotyczy wyłącznie umów zawieranych na czas nieokreślony. Pracownik i pracodawca nie mają obowiązku podania przyczyn rozwiązania umowy.

Rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron przebiega w następujących etapach:

1. Rozmowy przygotowujące do zerwania umowy o pracę, podczas których pracodawca ustala z pracownikiem warunki rozwiązania stosunku pracy. Pracownik może stawiać się na spotkania z osobą uprawnioną do udziału w tego typu negocjacjach lub z kolegą z pracy. W takim przypadku pracodawca ma również do tego prawo.

2. Podpisanie oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy. W dokumencie tym określa się datę rozwiązania umowy i wysokość odprawy. Po podpisaniu porozumienia pracownik i pracodawca mają 15 dni na wycofanie swojej decyzji. W takim przypadku zobowiązani są powiadomić drugą stronę listem poleconym za potwierdzeniem odbioru.

3. Rejestracja rozwiązania stosunku pracy przez DDTEFP. Należy wypełnić formularz dostępny na stronie internetowej www.travail-solidarite.gouv.fr, a następnie złożyć go w DDTEFP lub wysłać pocztą. DDTEFP ma 15 dni, aby upewnić się, że wszystkie warunki zostały spełnione. Jeżeli strony nie otrzymają odpowiedzi w ciągu 15 dni, oznacza to, że rozwiązanie stosunku pracy zostało zarejestrowane.

4. Pracodawca wydaje pracownikowi świadectwo pracy i dokument dla urzędu pracy. W przypadku rozwiązania stosunku pracy za porozumieniem stron pracownik otrzyma zasiłek dla bezrobotnych, pod warunkiem że nabył do niego prawo a pracodawca może zatrudnić inną osobę na stanowisko zwolnionego pracownika.

Rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę

Rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę przebiega w następujących etapach:

1. Pracodawca wysyła do pracownika list polecony za potwierdzeniem odbioru. Wyznacza w nim datę spotkania, informuje go o zamiarze wypowiedzenia mu pracy i podaje uzasadnienie wypowiedzenia.

2. Na spotkaniu (*entretien préalable de licenciement*) każda ze stron przedstawia swoje argumenty, następnie negocjowane są warunki rozwiązania umowy. Pracownik może stawić się na rozmowę z osobą uprawnioną do udziału w tego typu negocjacjach lub z kolegą z pracy. W takim przypadku pracodawca ma również do tego prawo.

3. Pracodawca wysyła do pracownika kolejny list polecony za potwierdzeniem odbioru (*lettre de licenciement*), w którym oznajmia mu, że zwalnia go z pracy. List ten musi zawierać informacje o przyczynie zwolnienia i długości okresu wypowiedzenia.

4. W ostatnim dniu pracy pracodawca ma obowiązek wręczyć pracownikowi:

- świadectwo pracy (*certificat de travail*),
- dokument przeznaczony dla urzędu pracy (*attestation assedic*),
- odprawę (*indemité de licenciement*) i ekwiwalent (w formie czeku lub przelewu) za niewykorzystany płatny urlop,
- dokument z rozliczeniem do podpisania przez pracownika (pracownik może odmówić podpisania tego dokumentu).

Zwolnienie z przyczyn ekonomicznych (*licenciement économique*)

Zwolnienie z przyczyn ekonomicznych jest spowodowane redukcją etatu, dlatego pracodawca nie ma prawa zatrudnić na to samo stanowisko innej osoby. Pracownik ma prawo do odprawy, zapłaty za okres wypowiedzenia oraz do zasiłku dla bezrobotnych. Pracodawca ma obowiązek zaproponować pracownikowi, mającemu 2 lata lub więcej stażu pracy w przedsiębiorstwie, porozumienie przegrupowania indywidualnego (*convention de reclassement personnalisé*). Pracownik, który podpisze porozumienie, ma prawo do wyższego zasiłku dla bezrobotnych, specjalnej, indywidualnej opieki ze strony urzędu pracy i pierwszeństwa do odbycia kursów zawodowych.

Rozwiązanie umowy o pracę przez pracownika

Pracownik może zrezygnować z pracy bez podania przyczyn, informując pracodawcę o swojej decyzji ustnie bądź pisemnie. Obowiązuje go okres wypowiedzenia (*préavis*) przewidziany w umowie o pracę lub w przepisach prawa pracy. Pracownik ma prawo do otrzymania świadectwa pracy i dokumentu przeznaczonego dla urzędu pracy natomiast **nie ma prawa do zasiłku dla bezrobotnych ani do odprawy**.

Prawo do odprawy (*indemité de licenciement*)

Prawo do odprawy nabywa się po pierwszym roku pracy w jednym przedsiębiorstwie. Wysokość odprawy zależy od stażu pracy i wysokości zarobków brutto. Odprawa obliczana jest ze średniej z 12 wypłat poprzedzających wypowiedzenie pracy. Wynosi 1/5 średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto (pensja, premie i inne dodatki, z wyjątkiem zwrotów kosztów przejazdu i diet za wyżywienie) za każdy rok pracy.

2.3.6. Pomoc w sytuacji sporu z pracodawcą

W sytuacji bezprawnego zwolnienia z pracy lub niewypłacenia pensji, należności za godziny nadliczbowe czy płatny urlop pracownik może udać się do sądu pracy (*Conseil des prud'hommes*) właściwego dla miejsca siedziby przedsiębiorstwa. W sądzie pracy można bronić się samemu lub mieć pełnomocnika, którym może być kolega z pracy, członek rodziny czy przedstawiciel związku zawodowego. Jednak najlepiej powierzyć prowadzenie sprawy profesjonalście, ponieważ przedsiębiorstwa są prawie zawsze reprezentowane przez adwokata.

Pracownik zatrudniany nielegalnie może złożyć pozew przeciwko pracodawcy, który nie wypłacił mu pensji, nie zadeklarował go mimo obietnic i zażądać odszkodowania. Tylko pracodawca może być ścigany za nielegalne zatrudnianie pracowników. Jeżeli sąd potwierdzi nielegalną pracę, pracodawca będzie musiał wypłacić pracownikowi zaległą pensję i odszkodowanie w wysokości 6-miesięcznych poborów. Sam zaś może być skazany na 3 lata więzienia i 45 000 € grzywny.

2.3.7. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.insee.fr/en/home/home_page.asp
www.travail.gouv.fr
www.msa-idf.fr
www.pratique.fr
www.editions-tissot.fr/
www.net-iris.fr/

2.4. Podatki

Francuski system podatkowy jest wyjątkowo rozbudowany i bogaty. Podstawowe rodzaje podatków francuskich i ich przepisy znajdują się w Powszechnym Kodeksie Podatkowym (fr. *Code General des Impots* zwanym dalej w skrócie „CGI”, pełny tekst dostępny jest na stronie internetowej www.legifrance.gouv.fr), będącym głównym źródłem francuskiego prawa podatkowego. Przy czym należy pamiętać, że dla obywateli Polski istotne znaczenie mają, oprócz francuskich przepisów kodeksowych, postanowienia polsko-francuskiej umowy z dnia 20 czerwca 1975 r. w sprawie zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu w zakresie podatków od dochodu i majątku. Tekst umowy w języku polskim dostępny jest na stronie internetowej Ministerstwa Finansów www.mf.gov.pl, natomiast w wersji francuskiej na ministerialnej stronie internetowej www.impot.gouv.fr.

Francuski system podatkowy składa się z sześciu rodzajów podatków:

- podatków bezpośrednich,
- podatków pośrednich,
- podatków rejestracyjnych (droits d'enregistrement),
- podatku majątkowego (impôt sur la fortune),
- podatków od funduszu płac (składki na budownictwo mieszkaniowe, programy stażowe oraz bieżące szkolenia),
- oraz pozostałych podatków.

Podatki pobierają dwie różne grupy podmiotów: władze centralne i lokalne.

Do głównych podatków bezpośrednich należą:

- podatek dochodowy od osób prawnych,
- podatek dochodowy od osób fizycznych;
- podatki lokalne:
 - podatek od działalności gospodarczej (la taxe professionnelle),
 - podatek od nieruchomości,
 - podatek mieszkaniowy.

Głównym podatkiem pośrednim jest podatek od wartości dodanej VAT.

2.4.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Podatek dochodowy od osób fizycznych (fr. *impôt sur le revenu*) jest to podatek, który obejmuje całość przychodów pomniejszonych o koszty uzyskania przychodu danej osoby (rodziny) za dany rok podatkowy. Podatek ten liczony jest w sposób progresywny. Skala tego podatku jest corocznie aktualizowana w oparciu o przepisy ustawy budżetowej. .

Źródła przychodów

Opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych podlega:

- dochód uzyskany ze stosunku pracy, stosunku służbowego, pracy nakładczej, emerytury lub z renty

- dochód uzyskany z działalności poza-handlowej w tym m.in. dochód uzyskiwany z wykonywania wolnych zawodów, z działalności wykonywanej osobiście
- dochód uzyskany z działalności produkcyjnej lub handlowej
- dochód z działalności rolniczej
- dochód z nieruchomości lub ich części
- dochód z najmu
- dochód uzyskany z kapitałów pieniężnych i praw majątkowych

Przy obliczaniu podatku od dochodu francuski urząd skarbowy bierze pod uwagę wiele czynników, które zmieniają się w zależności od bieżącej sytuacji gospodarstwa domowego.

Ogólne zasady są następujące:

Dochód płatnika podlega zmniejszeniu o 10% (odliczenie ryczałtowe *déduction forfaitaire*) lub wyższemu, jeżeli podatnik zadeklaruje i udokumentuje realne koszty zawodowe (*frais réels*). Pozostała kwota, dochód podlegający opodatkowaniu, jest dzielona przez sumę „części fiskalnych”, z których składa się gospodarstwo domowe.

Jedna osoba to 1 część, małżonkowie bądź osoby związane PACS to 2 części, pierwsze dziecko to 0,5 części, drugie dziecko to również 0,5 części, a każde kolejne dziecko to 1 część. Na przykład rodzina z dwojgiem dzieci to 3 „części fiskalne”, a z czworgiem dzieci to 4. Uzyskuje się w ten sposób iloraz rodzinny (*quotient familial*).

Otrzymana kwota jest oprocentowana progresywnie według poniższej tabeli:

Dochód	Stopa procentowa podatku
poniżej 5 875 euro	0%
5 875 11 720 euro	5,5%
11 720 26 030 euro	14%
26 030 69 783 euro	30%
powyżej 69 783 euro	40%

Ulgi i zwolnienia podatkowe dotyczą między innymi wydatków związanych z :

- edukacją dzieci,
- zatrudnieniem opiekunki do dzieci lub pomocy domowej,
- kosztami utrzymania członków rodziny (na przykład rodziców lub niepełnosprawnego rodzeństwa),
- darowiznami na cele dobroczynne bądź stowarzyszenia,
- wydatkami poniesionymi na zakup ekologicznych instalacji grzewczych.

W deklaracji należy wyszczególnić wysokość poniesionych kosztów, wydatki muszą być udokumentowane. Ulga podatkowa jest obliczana automatycznie.

Za pierwszy przepracowany rok podatek płaci się jednorazowo, we wrześniu następnego roku. Później pobierany jest on 3 razy do roku - w lutym, maju i we wrześniu. Można również opłacać składki co miesiąc. Podatek jest wówczas pobierany bezpośrednio z konta bankowego w okresie od stycznia do października, w wysokości 1/10 kwoty podatku z ubiegłego roku.

Podmiot opodatkowania

Podatkowi dochodowemu od osób fizycznych na terenie Francji podlegają osoby, których całość dochodów jest pochodzenia francuskiego lub zagranicznego jeżeli ich miejscem zamieszkania jest Francja.

Miejsce zamieszkania dla celów podatkowych we Francji określa się w sposób następujący:

- dana osoba ma stałe miejsce zamieszkania na terenie Francji lub
- tutaj wykonuje stałą pracę, chyba że wykaże, iż jest to praca dodatkowa lub
- Francja jest dla niej ośrodkiem interesów życiowych.

Natomiast osoby, których miejscem zamieszkania nie jest Francja podlegają tzw. ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu we Francji. Zgodnie z osoby te uiszczają podatek jedynie od dochodów uzyskanych na terytorium Francji. W stosunku do obywateli Polski mają ponadto zastosowanie przepisy wspomnianej już wcześniej polsko-francuskiej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania.

I tak zgodnie z tymi przepisami za osobę mającą miejsce zamieszkania we Francji uważa się osobę fizyczną, która:

- posiada na terytorium Francji centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub
- przebywa na terytorium Francji dłużej niż 183 dni w roku podatkowym.

Zeznanie podatkowe

Zeznanie podatkowe należy złożyć w kraju, w którym przebywa się dłużej niż 183 dni w roku i w którym prowadzi się większą część działalności zarobkowej. We Francji obowiązek odprowadzania podatku w pełni spoczywa na pracowniku

Aby złożyć po raz pierwszy zeznanie podatkowe we Francji, należy wypełnić odpowiedni formularz (*déclaration des revenus*), dostępny w oddziałach urzędu podatkowego (SIP *Services des impôts des particuliers*) lub na stronie internetowej www.impots.gouv.fr i wysłać go do urzędu właściwego miejscu zamieszkania najpóźniej **do 31 maja**.

Wysokość dochodu, którą należy zadeklarować, znajduje się w odpowiedniej rubryce odcinka wypłaty (nazwa rubryki: *net fiscal cumul, cumul annuel imposable* lub *revenu net imposable*). W następnych latach wypełniona deklaracja będzie przysyłana przez urząd skarbowy. Należy ją jedynie sprawdzić, podpisać i odesłać do urzędu.

Małżonkowie i osoby pozostające w związku partnerskim (PACS) rozliczają się wspólnie. Deklaracje podatkową można złożyć również przez Internet termin złożenia deklaracji w takiej formie jest przedłużony o kilka tygodni.

Osoby nie podlegające opodatkowaniu powinny również złożyć zeznanie podatkowe.

Zaświadczenie o niepodleganiu opodatkowaniu jest niezbędne do załatwienia wielu spraw administracyjnych. Osobom, które ze względu na niskie dochody nie odprowadzają podatku przysługują ulgi i przywileje np. zwolnienie z podatku lokalowego, pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy socjalnej.

Pobór podatku

We Francji podatek pobierany jest trzy razy w roku w formie zaliczek na podatek (fr. *acomptes provisionnels*): w lutym, maju oraz we wrześniu. Istnieje możliwość zapłaty zaliczek comiesięcznie (fr. *prelevements mensuels*) przez okres dziesięciu miesięcy, tj. od stycznia do października w wysokości 1/10 podatku należnego za poprzedni rok. Jedynie w przypadku dochodu za pierwszy przepracowany rok, płaci się go jednorazowo we wrześniu następnego roku.

Co ważne, w przypadku osób będących zatrudnionych na umowę o pracę, inaczej niż w Polsce, osoby te samodzielnie odprowadzają zaliczki do właściwego urzędu skarbowego, ich pracodawca nie jest płatnikiem i nie uczestniczy w pobieraniu za nich podatku. To organ podatkowy oblicza na podstawie deklarowanego dochodu wysokość podatku, jaką ma uiścić za dany rok podatkowy podatnik i przesyła we wrześniu podatnikowi decyzję, w której go informuje o wysokości podatku do zapłaty (fr. *avis d'imposition*). W przypadku jakichkolwiek niejasności podatnik jest wzywany przed właściwy organ w celu złożenia wyjaśnień lub dokonania korekty.

Cechą charakterystyczną dla obliczania podatku od dochodu jest istniejący w prawie francuskim system ilorazu rodzinnego, zawierającego tzw. części fiskalne. Łączny dochód do opodatkowania rodziny we Francji wynika z podzielenia rzeczywistego dochodu przez odpowiednią liczbę części fiskalnych. Pierwsza część przypada na osobę samotną, dwie części na małżonków, po pół części na każde z dwojga pierwszych dzieci będących na utrzymaniu i po jednej części na każde następne dziecko. Wspólne rozliczanie małżonków jest obowiązkowe i nie zależy od wybranego przez nich ustroju majątkowego. Tak samo osoby żyjące w administracyjnie sformalizowanym związku jakim jest we Francji tzw. pacs (fr. *pacte civil de solidarite*) mają obowiązek złożenia wspólnej deklaracji. Kara za niezgłoszenie zeznania podatkowego w terminie oraz za opóźnienie płatności poszczególnych rat wynosi we Francji 10 proc. wartości naliczonego podatku.

Ulgi podatkowe i zwolnienia

Do najważniejszych ulg od podatku od osób fizycznych, oprócz: odliczeń przy niektórych wydatkach dla osób niepełnosprawnych, odliczeń przy zatrudnieniu pomocy domowej itd., ustawa z dnia 21 sierpnia 2007 r. zwana ustawą o promocji pracy i zatrudnienia oraz zwiększeniu siły nabywczej (fr. *loi en faveur du travail, de l'emploi et du pouvoir d'achat*) w skrócie TEPA wprowadziła do francuskiego systemu podatkowego m.in. nowe ulgi podatkowe i zwolnienia.

Zwolnienie z opodatkowania godzin nadliczbowych

Zgodnie z art. 1 ustawy o promocji pracy i zatrudnienia oraz zwiększeniu siły nabywczej począwszy od dnia 1 października 2007 r. są zwolnione od opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych godziny nadliczbowe. Przy czym obojętne jest, czy dana osoba zatrudniona jest na pełny etat czy pracuje na pół etatu. Nie oznacza to jednak, że przepracowane, nadliczbowe godziny nie powinny widnieć w zeznaniu podatkowym, wręcz przeciwnie winny być one wykazane w specjalnie wyznaczonej do tego rubryce poświęconej właśnie godzinom nadliczbowym.

Zwolnienie z opodatkowania godzin przepracowanych przez studentów

To zwolnienie dotyczy uczniów oraz studentów do 25 roku życia. Wyłączeniu podlega wynagrodzenie osiągnięte za wykonywaną przez nich pracę zarówno w okresie roku szkolnego jak i podczas okresu wakacyjnego. Limit podlegający wyłączeniu nie może przekroczyć trzykrotności najniższego wynagrodzenia we Francji, (tzw. SMIC). Powyżej tej kwoty, pozostały dochód podlega opodatkowaniu. Co ważne, zwolnienie to ma zastosowanie, nawet jeżeli student czy uczeń rozlicza się z fiskusem wspólnie z rodzicami.

2.4.2. Podatek dochodowy od osób prawnych

Podatek dochodowy od osób prawnych jest to podatek bezpośredni, któremu podlegają spółki lub inne osoby prawne, które osiągnęły dochody na terytorium Francji. Dochodem jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym ze źródeł przychodów położonych na terytorium Francji.

Podatkiem CIT we Francji, objęte są:

- ze względu na ich formę prawną, bez względu na ich przedmiot działalności:
 - spółki akcyjne (fr. *societes anonymes SA*),
 - spółki akcyjne uproszczone (fr. *societes par actions simplifiees SAS*),
 - spółki komandytowo- akcyjne (fr. *societes en commandite par actions SCA*),
 - spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (fr. *societes a responsabilite limitee SARL*)
 - oraz w niektórych sytuacjach spółdzielnie (fr. *societes cooperatives*)
- ze względu na przedmiot ich działalności:

- spółki cywilne (fr. *societes civiles*), których przedmiotem działalności jest handel lub produkcja
- stowarzyszenia, prowadzące działalność przynoszącą zysk.

Podstawowa stawka CIT we Francji wynosi 33,33% podstawy opodatkowania. Jednak mniejsze spółki, w których co najmniej 75% kapitału bezpośrednio lub pośrednio posiadają osoby fizyczne i które osiągają rocznie obroty poniżej 7 630 000 euro, płacą CIT według obniżonej stawki w wysokości 15% do dochodów w wysokości 38 120 euro, a powyżej, według stawki podstawowej.

Wszelkie jednostki zarówno publiczne jak i prywatne (stowarzyszenia, fundacje), których przedmiot działalności nie jest nastawiony na zysk, nie podlegają podatkowi CIT. Niemniej, jeżeli te jednostki czerpią zyski ze swojego majątku: z części lub z całości nieruchomości, z działalności rolnej, niektórych kapitałów pieniężnych, wówczas ich dochód z tych źródeł objęty jest 24% lub 10% stawką CIT. Wyjątek stanowią fundacje mające status fundacji użyteczności publicznej, które nie płacą podatku z zysków ze swojego majątku.

Podatkowi od osób prawnych we Francji zarówno w przypadku francuskich rezydentów, jak i nierezydentów podatkowych podlegają jedynie dochody osiągnięte przez te podmioty ze źródeł położonych na terytorium Francji, bez względu skąd pochodzą. W konsekwencji oznacza to, że dochody spółki francuskiej zrealizowane poza Francją nie będą podlegać opodatkowaniu we Francji (tak samo przedsiębiorstwo francuskie, które poniesie straty za granicą nie będzie mogło odliczyć tych strat od podatku należnego), natomiast dochody zagranicznej spółki zrealizowane na terenie Francji będą podlegać opodatkowaniu we Francji.

Zgodnie z francusko-polską umową o unikaniu podwójnego opodatkowania, opodatkowaniu francuskim CIT mogą podlegać dochody polskiego przedsiębiorcy w zakresie, w jakim pozostają one w związku z działalnością gospodarczą prowadzoną przez tego przedsiębiorcę na terytorium Francji za pośrednictwem położonego tam zakładu, tj. stałej placówki, w której całkowicie lub częściowo wykonuje się działalność przedsiębiorstwa. W świetle tej umowy, za zakład uznaje się miejsce zarządzania, filię, biuro w którym prowadzona jest działalność handlowa, zakład fabryczny, warsztat, miejsca wydobywania bogactw naturalnych oraz budowę albo montaż, których okres przekracza 12 miesięcy. Zakładem nie jest natomiast działalność, nawet wykonywana za pośrednictwem stałej placówki, o charakterze przygotowawczym lub pomocniczym.

Zeznanie podatkowe

Podatnicy podatku CIT wypełniają co roku zeznanie podatkowe nr 2065 i dołączają do tego odpowiednie aneksy:

- 2033 A 2033 G w przypadku systemu uproszczonego
- 2050 2059 G w przypadku systemu zwykłego.

Podobnie jak w przypadku zeznania podatkowego od osób fizycznych podatnicy podatku od osób prawnych oprócz możliwości złożenia zeznania w formie papierowej mogą to zrobić za pośrednictwem Internetu. W przypadku największych przedsiębiorstw, których obroty roczne przekraczają 15 000 000 euro, lub które podlegają Dyrekcji ds. Dużych Przedsiębiorstw (fr. DGE *Direction des Grandes Entreprises*) procedura za pośrednictwem Internetu jest obowiązkowa.

Zeznanie nr 2065 z aneksami ma zostać złożone najpóźniej :

- do dnia 30 kwietnia roku następnego w przypadku gdy:
 - ostatni dzień roku obrachunkowego przypada na dzień 31 grudnia lub
 - gdy w poprzednim roku nie nastąpiło zamknięcie roku obrachunkowego (ale nastąpi do 31 stycznia),

- w ciągu trzech miesięcy od momentu zakończenia roku obrachunkowego, jeżeli rok ten nie pokrywa się z końcem roku kalendarzowego, tj. dniem 31 grudnia.

Ustawowy ostatni dzień na złożenie zeznania 30 kwiecień jest zazwyczaj co rok przedłużany o kilka dni dla ułatwienia wszelkich kroków podatnikom.

2.4.3. Podatek od towarów i usług - VAT

Określany w Polsce jako podatek od towarów i usług (VAT) w języku francuskim nazwany jest *taxe sur la valeur ajoutée* w skrócie - TVA, czyli dosłownie tłumacząc oznacza podatek od wartości dodanej. Jest to podatek pośredni, czyli taki, który z punktu widzenia ekonomicznego przede wszystkim obciąża podmioty będące finalnymi konsumentami zakupionych towarów i usług.

Terytorium, na którym obowiązuje francuski podatek VAT (TVA) to: Francja kontynentalna, Korsyka, Księstwo Monako, wody terytorialne oraz departamenty zamorskie: Gwadelupa, Martynika, oraz wyspa Reunion. Niemniej, te trzy ostatnie departamenty są, tak samo jak kraje trzecie, traktowane jako terytoria eksportu w stosunku do Francji kontynentalnej. Podatku VAT nie stosuje się czasowo w departamencie Gujany Francuskiej.

Stawki podatku VAT obowiązujące we Francji:

Stawka podstawowa:

- 19,6% jest to stawka podstawowa od 1 kwietnia 2000 r. Ma zastosowanie do wszystkich towarów i usług, które nie są objęte stawką obniżoną.

Stawki preferencyjne:

- 5,5% obejmuje większość produktów żywnościowych, produktów rolnych, produktów potrzebnych dla rolnictwa, lekarstw nierefundowanych, książki, przejazdy środkami transportu drogowego, większość spektakli oraz dotyczy niektórych prac remontowych w pomieszczeniach mieszkalnych. Ponadto od dnia 1 lipca 2009 r. stawka ta obejmuje również usługi gastronomiczne z wyjątkiem napojów alkoholowych.
- 2,1% obejmuje lekarstwa refundowane przez Państwo (*securite sociale*), sprzedaż żywych zwierząt rzeźnych osobom niebędącymi podatnikami, jak również na niektóre przedstawienia, publikacje prasowe.

We Francji istnieje wiele odrębnych uregulowań dotyczących podatku VAT w niektórych rodzajach działalności gospodarczej. Tak jest np. w przypadku działalności bankowej oraz finansowej lub działalności biur podróży, czy też przy sprzedaży nieruchomości.

Z kolei do niektórych usług i towarów nie nalicza się podatku VAT. Chodzi tutaj przede wszystkim o:

- rybołówstwo morskie
- handel oraz usługi wewnątrzspółnotowe
- dzieła przekazywane na cel społeczny lub filantropijny
- usługi lecznicze, paracecznicze
- usługi edukacyjne
- wynajem budynków
- wynajem mieszkań umeblowanych.

Sposoby rozliczeń VAT

To w jaki sposób przedsiębiorca winien się rozliczać z podatku VAT zależy przede wszystkim od rodzaju działalności jaką prowadzi oraz wysokości jego rocznych obrotów. Przedsiębiorcy, których obroty przekraczają 760 000 euro są zobowiązani do składania deklaracji VAT elektronicznie.

System uproszczony

System ten polega na składaniu deklaracji VAT raz na kwartał w kwietniu, lipcu, październiku oraz grudniu oraz złożeniu deklaracji rocznej CA12/CA12E. Ponadto obowiązują tutaj mniej skomplikowane procedury dotyczące rachunkowości i składania rocznego bilansu jak też rachunku zysków i strat.

System ten dotyczy tych przedsiębiorstw, których wysokość rocznych obrotów wynosi:

- roczny obrót mieści się w granicach od 80 300 do 766 000 euro przy sprzedaży towarów,
- roczny obrót mieści się w granicach od 32 100 do 231 000 euro w przypadku działalności usługowej.

2.4.4. Podatek od wynagrodzeń

Podatek od wynagrodzeń (*fr. taxe sur les salaires*) dotyczy tylko tych pracodawców, którzy nie płacą podatku VAT. Oprócz tego, nie obciąża on:

- Państwa w jego wydatkach budżetowych
- jednostek terytorialnych (regionów, departamentów, gmin)
- przedsiębiorstw rolniczych.

Podstawę naliczenia podatku stanowi suma wynagrodzeń wypłaconych w ciągu ubiegłego roku ogółowi personelu. Stawki podatku od wynagrodzeń zależą od wysokości indywidualnego wynagrodzenia.

I tak za rok 2010:

Roczne wynagrodzenie pracownika	Stawka podatku
Powyżej lub równe 7 491 euro	4,25%
Powyżej 7 491 do 14 960 euro	8,50%
Powyżej 14 960 euro	13,60%

W zależności od wysokości dochodu podatek może być pobierany co miesiąc, kwartalnie lub raz do roku:

- W przypadku gdy wysokość podatku za rok ubiegły nie przekracza 1000 euro, wówczas podatek płaci się raz w roku, najpóźniej do dnia 15 stycznia roku następnego od wypłaty wynagrodzeń.
- W przypadku gdy wysokość podatku zawiera się w granicach od 1000 euro do 4000 euro, podatek płaci się co kwartał do 15 dnia następnego miesiąca po upływie kwartału
- W przypadku gdy wysokość podatku przekracza 4000 euro, wówczas podatek płaci się co miesiąc do 15 - ego dnia następnego miesiąca.

Jeżeli podatek pobierany jest w ratach miesięcznych lub kwartalnie, wówczas należy wypełnić deklarację nr 2501, jeżeli natomiast raz do roku to wówczas deklarację nr 2502.

Wszelkich dodatkowych informacji na temat podatku od wynagrodzeń można uzyskać w utworzonych specjalnie dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz dla wolnych zawodów, rzemieślników, handlowców, rolników Wydziałach Podatkowych Przedsiębiorstw noszących nazwę *Service des Impôts des Entreprises*. Wydziały te działają od dnia 1 stycznia i mieszczą się w każdym francuskim *Hotel des impôts*.

2.4.5. Inne podatki i opłaty lokalne

Podatki te są administrowane przez organy podatkowe samorządu terytorialnego i stanowią źródło dochodów własnych gmin.

Podstawową charakterystyką podatków lokalnych, jest to, że podstawę opodatkowania stanowi wartość czynszowa katastralna. Wartość czynszowa katastralna oszacowywana jest każdorazowo przez administrację. Podatki lokalne pobierane są przez Skarb Państwa na rzecz jednostek terytorialnych (regionów, departamentów, gmin). Głównymi a zarazem najważniejszymi podatkami lokalnymi są: podatek od nieruchomości, podatek mieszkaniowy, opłaty w zakresie odbioru, transportu i utylizacji stałych odpadów komunalnych oraz wkład ekonomiczny lokalny, którym 1 stycznia 2010r. został zastąpiony tzw. podatek zawodowy. Stawki poszczególnych podatków są wyznaczane przez poszczególne rady, niemniej, stawka opodatkowania nie może przekroczyć limitów podatkowych wyznaczonych każdorazowo przez Państwo.

Podatek od nieruchomości

Podatek od nieruchomości (fr. *taxe fonciere*) jest lokalnym podatkiem pobieranym przez samorząd gminny, w którym przedmiotem opodatkowania jest posiadanie nieruchomości. Podatnikiem podatku od nieruchomości zarówno w przypadku nieruchomości zabudowanych jak i niezabudowanych jest osoba będąca właścicielem danej nieruchomości na dzień 1 stycznia roku, za który podatek jest pobierany. Stale zwolnione z podatku są nieruchomości będące własnością Skarbu Państwa, budynki rolne przeznaczone na działalność rolniczą.

Podatek mieszkaniowy

Podatnikami podatku mieszkaniowego (fr. *taxe d'habitation*) są osoby korzystające z lokalu mieszkalnego. Osobę podatnika ustala się na dzień 1 stycznia roku, którego podatek dotyczy. Aby lokal podlegał opodatkowaniu, musi posiadać wyposażenie, choćby minimalne, pozwalające na stałe zamieszkanie. Do lokalu mieszkalnego zalicza się ponadto takie przynależności jak garaż, piwnica czy ogródek. Podatnikiem jest zawsze osoba, która faktycznie korzysta z mieszkania bez względu na posiadany tytuł prawny (umowa własności, umowa najmu itp.). Oznacza to, że jeżeli osobą faktycznie korzystającą z mieszkania jest właściciel to wówczas płaci on podatek od nieruchomości oraz podatek mieszkaniowy. W przypadku umowy najmu, za wynajęty lokal mieszkaniowy podatek uiszcza najemca, natomiast podatek od nieruchomości płaci właściciel.

Podstawą opodatkowania jest również wartość czynszowa katastralna. Podatnicy, którzy mają na utrzymaniu własne dzieci lub osoby starsze (rodziców, dziadków, etc.) automatycznie uzyskują ulgę w wysokości 10 - 15% należnego podatku. Istnieje również możliwość odliczeń od podstawy opodatkowania w przypadku osób niepełnosprawnych. Niemniej, aby te osoby mogły skorzystać z ulgi, muszą wypełnić specjalny formularz (nr 1206 GD-SD).

W deklaracji za podatek mieszkaniowy umieszcza się też kwotę opłaty, jaką podatnik winien uiścić za abonament radiowo telewizyjny (fr. *redevence audiovisuelle*), w przypadku posiadania odbiornika TV.

Wkład ekonomiczny lokalny

Z dniem 1 stycznia 2010 r. został zniesiony podatek zawodowy (fr. *Taxe professionnelle*) (fr. *contribution économique territoriale*), a na jego miejsce został wprowadzony wkład ekonomiczny lokalny w skrócie CET, składający się z dwóch części: wkładu gruntowego (fr. *la cotisation fonciere des entreprises*), w skrócie CFE, obliczanego w oparciu o wartość nieruchomości, oraz wkładu od wartości dodanej (VAT) przedsiębiorstwa (fr. *La cotisation sur la valeur ajoutée des entreprises*), w skrócie CVAE, której stawka jest progresywna: 0% (dla firm o obrotach niższych niż 500 000 euro), od 0,5 do 1,4% (dla przedsiębiorstw, których obrót wynosi od 500.000 euro do 50 mln euro), aż do 1,5% (dla przedsiębiorstw o obrotach przekraczających 50 mln euro).

Podstawę naliczenia podatku stanowi wartość używanych środków trwałych dla firm handlowych i obrót roczny dla podatników wykonujących wolne zawody.

Do złożenia zeznania podatkowego przeznaczona jest deklaracja nr 1003 (lub deklaracja nr 1003S), którą należy złożyć najpóźniej w terminie do 30 kwietnia.

2.4.6. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

<http://www.impots.gouv.fr>

<http://finances.fr.msn.com/impots/default.aspx>

<http://www.lecese.fr/>

<http://www.minefe.gouv.fr/>

<http://www.diplomatie.gouv.fr/>

<http://www.service-public.fr>

<http://www.comptes-publics.gouv.fr>

<http://www.budget.gouv.fr>

<http://www.legifrance.gouv.fr>

2.5. Zabezpieczenie społeczne

2.5.1 Świadczenia z ubezpieczeń społecznych beneficjenci i warunki uzyskania

Obywatel polski ma prawo do zasiłków przyznawanych przez Kasę Świadczeń Rodzinnych (CAF), jeżeli przebywa we Francji w sposób stały i regularny, posiada prawo do świadczeń z systemu ubezpieczenia powszechnego i zgłasza regularnie dochody do urzędu skarbowego. Wysokość zasiłków rodzinnych jest obliczana na podstawie zeznania podatkowego.

Przynależność do danego systemu ubezpieczeń społecznych zależy od statusu zawodowego ubezpieczonego. W związku z tym rozróżnia się następujące systemy: ogólny, urzędników służby cywilnej oraz urzędników wojskowych, samorządu terytorialnego, specjalny przedsiębiorstw (dla m.in. górnictwa, notariatu, sektora elektryczności i gazownictwa, transportu kolejowego, transportu w regionie paryskim, Banku Narodowego itd.), marynarzy, Francuzów przebywających za granicą, studentów, Senatu i Zgromadzenia Narodowego, rolników, samozatrudnionych, osób wykonujących wolny zawód.

Należy podkreślić, że 80% społeczeństwa przynależy we Francji do ogólnego systemu ubezpieczeń społecznych.

Korzystanie z ogólnego ubezpieczenia społecznego we Francji uzależnione jest od spełnienia dwóch warunków:

- uzyskiwania wynagrodzenia za pracę warunkującego płatność składki,
- zależności istnienia stosunku podporządkowania między pracownikiem a pracodawcą.

Składki społeczne we Francji obejmują:

- ubezpieczenie emerytalne,
- ubezpieczenia zdrowotne,
- ubezpieczenia macierzyńskie,
- ubezpieczenie rentowe,
- ubezpieczenie na wypadek śmierci.

2.5.1.1. Emerytura

Aktualnie, aby otrzymać pełną emeryturę, należy mieć ukończone 65 lat. Wiek ten będzie stopniowo podnoszony od 1 lipca 2011 roku (4 miesiące na rok), aż w 2018 roku wzrośnie do 67 lat.

Emeryturę podstawową, czyli tak zwaną emeryturę *Sécurité sociale*, wypłaca Francuska Kasa Emerytalna (CNAV *Caisse nationale de l'assurance vieillesse*)

Emeryturę dodatkową wypłaca kasa, do której zostały odprowadzone przez pracodawcę obowiązkowe składki na dodatkowy fundusz emerytalny.

Więcej informacji na stronach:

<http://www.retraites.gouv.fr/>

<https://www.retraite.cnnav.fr/>

2.5.1.2. Świadczenia z tytułu choroby

Ubezpieczenia obowiązkowe

Podstawowe ubezpieczenie zdrowotne jest jednym ze składników obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Świadczenia z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego są we Francji wypłacane przez Podstawową Kasę Ubezpieczenia Zdrowotnego (CPAM *Caisse Primaire d'Assurance Maladie*).

Sposób naliczania i wysokość pobieranej składki na ubezpieczenie zdrowotne

Prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego warunkuje odprowadzanie składki w odpowiedniej wysokości, bądź też, liczba przepracowanych godzin w trakcie każdego okresu referencyjnego (wysokość/wymiar składek należnych w przypadku 60-krotności SMIC minimalnego wynagrodzenia, lub 60 godzin pracy w ciągu 1-ego miesiąca, albo w przypadku w przypadku 2.030-krotności SMIC lub 1.200 godzin pracy w ciągu roku poprzedzającego wystąpienie uszczerbku na zdrowiu). W zakresie świadczeń pieniężnych wypłacanych za okres przekraczający 6 miesięcy, konieczny jest minimalny, dwunastomiesięczny okres przynależności do systemu ubezpieczeniowego.

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne stanowi pełne wynagrodzenie pracownika. Składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi 13,55% wynagrodzenia pracownika i składa się z dwóch części: części płaconej przez pracodawcę (12,8% wynagrodzenia) oraz części płaconej przez pracownika (0,75% wynagrodzenia).

Od 1-ego stycznia 2000 r. ustawa o utworzeniu Powszechnej Opieki Zdrowotnej (*Couverture Maladie Universelle*) wyznaczyła dwie fundamentalne zasady dostępu do opieki zdrowotnej:

- natychmiastowe prawo do ubezpieczenia zdrowotnego dla każdej osoby mieszkającej legalnie i w sposób nieprzerwany na terytorium Francji,
- prawo dla osób ze środowisk defaworyzowanych uwarunkowane wysokościami dochodu do darmowej opieki uzupełniającej, ze zwolnieniem z płatności za świadczenia (płatnikiem jest osoba trzecia).

Usługi objęte ubezpieczeniem zdrowotnym dostęp do usług medycznych

Usługi medyczne kwalifikujące się do refundacji w ramach ogólnego ubezpieczenia zdrowotnego powinny odpowiadać następującym warunkom:

- muszą być one świadczone przez autoryzowany publiczny lub prywatny zakład opieki zdrowotnej, lekarza praktykującego lub personel paramedyczny, zdolny do ich wykonywania w sposób należyty,
- muszą one figurować w spisie usług profesjonalnych lub na liście lekarstw i produktów podlegających refundacji.

Do świadczeń w naturze objętych ogólnym ubezpieczeniem zdrowotnym należą: wizyty lekarskie u lekarzy ogólnych oraz specjalistów, leczenie dentystyczne oraz protezy, zakup lekarstw i sprzętu medycznego, analizy i badania laboratoryjne, hospitalizacja oraz leczenie specjalistyczne trudnych przypadków, przywrócenie pacjenta do funkcjonalnego trybu życia, edukacja specjalistyczna, szczepienia (określone rozporządzeniem), badania wykrywalności chorób wykonywane w ramach programu zdrowia publicznego, leczenie stacjonarne i ambulatoryjne dzieci lub osób dorosłych niepełnosprawnych w specjalistycznych ośrodkach medycznych, transport osób chorych w warunkach i w granicach określonych przez stan zdrowia chorego oraz koszt transportu.

Zakres świadczeń przysługujących ubezpieczonemu

- *opieka lekarska, z wyjątkiem leczenia szpitalnego*

Każdy pacjent powyżej 16 roku życia ma obowiązek wyboru lekarza pierwszego kontaktu (rodzinnego), który koordynuje jego leczenie oraz prowadzi dokumentację medyczną. Może nim być lekarz ogólny albo specjalista. Możliwa jest zmiana lekarza pierwszego kontaktu w każdym momencie, co wymaga wypełnienia odpowiedniej deklaracji i złożenia jej w Kasie Ubezpieczenia Zdrowotnego (CPAM). Lekarz pierwszego kontaktu zleca wykonanie uzupełniających badań medycznych lub kieruje w razie konieczności do innych lekarzy specjalistów lub na leczenie szpitalne. Wszystkie usługi medyczne świadczone lub zalecane przez niego są refundowane wg taryfy zwykłej, jeśli są zgodne z przebiegiem leczenia i dokumentacją medyczną pacjenta. Jeśli pacjent nie wybrał lekarza pierwszego kontaktu lub konsultuje się bezpośrednio ze specjalistą, a więc nie jest zachowany warunek koordynacji przebiegu leczenia w tym przypadku refundacja kosztów leczenia będzie niższa, a tym samym wkład własny pacjenta będzie wyższy, niż w przypadku, gdyby leczenie prowadził lekarz pierwszego kontaktu lub gdyby pacjent posiadał skierowanie do specjalisty od swojego

lekarza rodzinnego. Bez skierowania od lekarza pierwszego kontaktu pacjent może skorzystać bezpośrednio z konsultacji u ginekologa, okulisty oraz psychiatry (do 26 roku życia).

- *opieka lekarska związana z hospitalizacją*

Zwrot kosztów hospitalizacji obejmuje: taryfę dzienną za pobyt w szpitalu, wydatki na leki, koszty transfuzji, korzystanie z sal operacyjnych oraz honoraria personelu medycznego i chirurgów odpowiadające wykonanym zabiegom. Podstawowe ubezpieczenie zdrowotne pokrywa 80% kosztów hospitalizacji. W niektórych przypadkach, np.: od 31 dnia hospitalizacji czy w odniesieniu do pewnych zabiegów chirurgicznych, ubezpieczenie pokrywa 100% kosztów hospitalizacji. W tym przypadku, ubezpieczony lub osoba mająca prawa ubezpieczonego, musi uregulować ryczałt dzienny w wysokości 16 euro za każdy dzień hospitalizacji (12 euro na wydziale psychiatrycznym).

W momencie przyjęcia chorego do ośrodka opieki, występuje on do kasy ubezpieczenia zdrowotnego pacjenta z wnioskiem o pokrycie kosztów. Stosowana jest w tym przypadku zasada płacenia przez osobę trzecią.

- *transport medyczny*

Transport medyczny pokrywany jest z ubezpieczenia, jeżeli zalecenie lekarskie poświadcza, że stan zdrowia chorego uzasadnia użycie danego środka transportu; wybór środka transportu jest wskazany na zaleceniu; chory jest zmuszony do przemieszczania się w celu uzyskania opieki czy badań adekwatnych do jego stanu zdrowia bądź, jeśli musi poddać się badaniom kontrolnym.

Beneficjenci świadczeń w naturze

Ze świadczeń tych korzystać może osoba ubezpieczona, jak również osoby niepodlegające bezpośrednio systemowi ubezpieczeń społecznych, lecz spokrewnione z osobami ubezpieczonymi, jak np. współmałżonkowie, dzieci, osoby starsze będące na utrzymaniu ubezpieczonego.

Świadczenie pieniężne za czas niezdolności do pracy

Prawo do dziennego świadczenia pieniężnego za czas niezdolności do pracy, pracownik nabywa od 4 dnia przebywania na zwolnieniu lekarskim. Wysokość świadczenia jest równa 50% wynagrodzenia obliczonego na podstawie średniego wynagrodzenia z trzech ostatnich miesięcy w granicy 2.885 euro (granica ubezpieczenia społecznego od 1 stycznia 2010 r.). Jeśli ubezpieczony ma 3 dzieci na utrzymaniu, po 31 dniu świadczenie pieniężne wynosi 66,66% (na dzień 1 stycznia 2010 r. świadczenie maksymalne wynosi odpowiednio: 48,08 euro i 64,11 euro). Jeśli pracownik

przebywa na zwolnieniu dłużej niż 3 miesiące, możliwa jest rewaloryzacja świadczenia o 1% bądź brane są pod uwagę zmiany minimalnego wynagrodzenia (SMIC) lub stosowanego układu zbiorowego. W przypadku dłuższych zwolnień związanych z chorobą przewlekłą, świadczenie może być przyznawane przez maksymalny okres 3 lat od daty pierwszego zwolnienia chorobowego. W innych okolicznościach, liczba przyznanych świadczeń dziennych w okresie 3-letnim nie może przekraczać 360.

Ubezpieczenia dobrowolne

Dobrowolne, uzupełniające ubezpieczenia zdrowotne udzielane są w ramach ubezpieczenia wzajemnego, ubezpieczenia prywatnego czy też państwowego w ramach Uzupełniającej Powszechnej Opieki Zdrowotnej (CMUC *Couverture Maladie Universelle Complementaire*).

Służą one refundacji całości lub części wydatków poniesionych w związku z opieką zdrowotną, a nie zwracanych przez obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne. W efekcie pozwalają na zrekompensowanie różnicy pomiędzy kosztem zakupionej usługi zdrowotnej i wysokością jej refundacji przez ubezpieczenie społeczne. Dobrowolne, uzupełniające ubezpieczenie zdrowotne obejmuje tylko świadczenia medyczne w naturze (np. konsultacje lekarskie, wydatki związane z hospitalizacją, koszty usług optycznych i dentystycznych itd.).

Nie należy również mylić refundacji kosztów z dobrowolnego, uzupełniającego ubezpieczenia zdrowotnego z dziennym odszkodowaniem za niewykonywanie pracy czy rentą z tytułu inwalidztwa, które regulowane są umowami ubezpieczeniowymi na wypadek nieszczęśliwego wypadku czy śmierci.

Zakres oferty uzupełniającego ubezpieczenia zdrowotnego

Firmy ubezpieczeniowe proponują w szczególności zwrot kosztów za „*ticket modérateur*” (część kosztu usługi opieki zdrowotnej, która nie jest refundowana przez ubezpieczenie społeczne) i ewentualnie, w zależności od umowy, różnice pomiędzy kosztem zakupionej usługi zdrowotnej i wysokością jej refundowania przez ubezpieczenie społeczne. W związku z tym zakres refundacji kosztów poniesionych na usługi zdrowotne zależy od typu ubezpieczenia wykupionego przez zainteresowanego.

Wyróżnia się 3 podstawowe typy uzupełniającego ubezpieczenia zdrowotnego, obejmujące:

- *opiekę podstawową* zwrot kosztów w granicach „*ticket modérateur*” za konsultacje lekarskie i opiekę, których taryfy nie przekraczają zakontraktowanych przez ubezpieczenie społeczne stawek,
- *opiekę zwiększoną* pokrywa koszty wykraczające poza wydatki bieżące i oferuje równocześnie lepsze usługi w przypadku hospitalizacji,
- *opiekę pełną* pokrywa przekroczenia stawek zakontraktowanych przez ubezpieczenie społeczne i oferuje lepszą refundację kosztów zabiegów leczniczych, aparatów słuchowych, protez dentystycznych, okularów, soczewek.

Cena zakupu uzupełniającego ubezpieczenia zdrowotnego

Cena uzupełniającego ubezpieczenia zdrowotnego zależy równocześnie od wieku, stanu zdrowia ubezpieczonego i ewentualnie jego miejsca zamieszkania (w zależności od regionu występują różne trudności ze znalezieniem lekarza kontraktowego, co wpływa na cenę ubezpieczenia).

Uzupełniająca Powszechna Opieka Zdrowotna (CMUC)

CMUC kieruje się do osób o niskich dochodach i pozwala im korzystać z uzupełniającego ubezpieczenia zdrowotnego. Przewidziane zostały również dyspozycje dotyczące pomocy w zakupie ubezpieczenia uzupełniającego: prawo do CMUC ma każdy zainteresowany, jego małżonek, konkubina, partner i osoby poniżej 25 roku życia będące na utrzymaniu zainteresowanego, pod 4 warunkami:

1. Okres zamieszkania we Francji zainteresowanego przekracza 3 miesiące.
2. Zainteresowany legalnie zamieszkuje na terytorium Francji.
3. Zainteresowany nie korzysta już z CMUC.
4. Dochód gospodarstwa domowego nie przekracza maksymalnej granicy ustalonej dla CMUC.

CMUC obejmuje:

- refundację „*ticket modérateur*”,
- refundację wykroczenia poza taryfę zakontraktowaną dla zakupu okularów, protez słuchowych, aparatów dentystycznych w granicach określonych kwotowo,
- zwolnienie z wyłożenia przez ubezpieczonego zaliczki tytułem kosztów za konsultacje lekarskie, w aptece przy zakupie leków wskazanych na receptę, w laboratoriach.

Nie należy mylić Powszechnej Opieki Zdrowotnej (CMU) i Uzupełniającej Powszechnej Opieki Zdrowotnej (CMUC). O ile CMU jest prawem do ubezpieczenia zdrowotnego, to CMUC jest uzupełnieniem do podstawowego ubezpieczenia, ale nie zastępuje go. Jeżeli zainteresowany nie przynależy do żadnego systemu ubezpieczenia zdrowotnego może korzystać z CMU bez względu na to, jakie dochody osiąga. Natomiast nie mógłby on korzystać z CMUC, gdyż opieka ta przyznawana jest przy uwzględnieniu kryterium dochodu.

2.5.1.3. Świadczenia z tytułu macierzyństwa

Świadczenia związane z macierzyństwem i urlopem rodzicielskim przydzielane są przez CPAM. Ubezpieczenie macierzyńskie zapewnia pokrycie kosztów związanych z ciążą i rodzicielstwem (świadczenia w naturze, np.: wizyty lekarskie, badania itd.), a także zapewnia świadczenia pieniężne w trakcie zaprzestania pracy przez kobietę przed narodzinami dziecka, w trakcie urlopu adopcyjnego matki lub ojca oraz urlopu macierzyńskiego lub ojcowskiego.

Warunkiem otrzymania świadczeń pieniężnych jest całkowite zaprzestanie wykonywania pracy zawodowej przez co najmniej 8 tygodni. Wysokość dziennego świadczenia równa jest dziennemu podstawowemu wynagrodzeniu ubezpieczonego pomniejszonemu o część pracowniczą składki społecznej.

Dzienne świadczenie nie może być niższe niż 1/365 kwoty minimum renty inwalidzkiej (8,72 euro) i nie może być wyższe od dziennej stawki bazowej w limicie ubezpieczenia społecznego pomniejszonej o składki społeczne, i od 1 stycznia 2011 r. nie może przekroczyć (77,79 euro).

Niemniej jednak, układy zbiorowe najczęściej przewidują podtrzymanie 100% wynagrodzenia w okresie, podczas którego ubezpieczonej przysługuje świadczenie pieniężne.

W przypadku ciąży, obowiązkowe badania lekarskie wykonywane po zgłoszeniu tego stanu pracodawcy, są w 100% refundowane z ubezpieczenia zdrowotnego, w ramach przysługujących limitów stawek podstawowych.

Pieniężne świadczenia z tytułu macierzyństwa (*indemnités journalières de maternité*) przysługują tylko pracownikom przerywającym pracę na czas urlopu macierzyńskiego w wymiarze::

1. 16 tygodni (w tym 6 przed porodem i 10 po porodzie),
2. 2 dodatkowe tygodnie przed urodzeniem dziecka w wypadku ciąży patologicznej,
3. 26 tygodni w wypadku trzeciego dziecka (w tym 8 przed porodem i 18 po porodzie),
4. 34 tygodnie (w tym 12 przed porodem) w wypadku bliźniąt,
5. 46 tygodni (w tym 24 przed porodem) w wypadku ciąży wielokrotnej (za wyjątkiem bliźniąt).

Ojciec dziecka ma również prawo do urlopu macierzyńskiego w wymiarze 11 kolejnych dni (18 w przypadku narodzin więcej niż 1 dziecka), który powinien wykorzystać w ciągu 4 miesięcy po narodzinach dziecka.

W wypadku adopcji urlop macierzyński ulega zwiększeniu o 11 dni (o 18 gdy adoptowane jest więcej niż 1 dziecko). Urlop ten może być podzielony pomiędzy ojca i matkę, pod warunkiem, że oboje są do niego uprawnieni.

2.5.1.4. Renta z tytułu niezdolności do pracy

Celem ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa jest zapewnienie renty w celu zrehabilitowania zmniejszenia zdolności do pracy i zarabiania na utrzymanie (przy inwalidztwie wynoszącym co najmniej $\frac{2}{3}$). Ubezpieczeni muszą być młodszy niż 60 lat, aby otrzymać świadczenie związane z ubezpieczeniem na wypadek inwalidztwa. W wieku powyżej 60 lat, przechodzi się do systemu emerytalnego (z tytułu niezdolności).

Świadczenia wynikające z ubezpieczenia rentowego przyznawane są przez CPAM, a w regionie paryskim przez Regionalną Kasę Ubezpieczeń Zdrowotnych (CRAM *Caisse Regionale d'Assurance Maladie*) Ile-de-France.

Zakres ubezpieczenia rentowego

Ubezpieczenie rentowe, będąc uzupełnieniem ubezpieczenia zdrowotnego, ma na celu zapewnienie ubezpieczonej osobie niepełnosprawnej świadczenia kompensującego utratę wynagrodzenia w związku ze zmniejszeniem zdolności do wykonywania pracy.

Za niepełnosprawnego uznaje się osobę ubezpieczoną, poniżej 60 roku życia, która znajduje się w sytuacji niepozwalającej jej na otrzymanie wynagrodzenia wyższego niż $\frac{1}{3}$ normalnego wynagrodzenia otrzymywanego w zawodzie, który wykonywała przed zwolnieniem lekarskim, czy też w przypadku stwierdzenia stopnia niepełnosprawności.

W celu nabycia prawa do świadczenia rentowego, ubezpieczony musi udowodnić, że posiada wymagany okres składkowy oraz liczbę przepracowanych godzin przed pójściem na zwolnienie lekarskie, czy też stwierdzeniem stopnia niepełnosprawności: składki na 2.030 SMIC godzin w ciągu 12 miesięcy, w tym 1.015 SMIC godzin w ciągu 6 pierwszych miesięcy albo 800 godzin pracy w ciągu 12 miesięcy, w tym 200 godzin w ciągu 3 pierwszych miesięcy.

Ustalenie wysokości świadczenia rentowego

W systemie francuskim rozróżniamy 3 kategorie świadczenia rentowego uzależnione od zdolności do wykonywania pracy, jak również średniego wynagrodzenia z najlepszych dziesięciu lat pracy:

- **I grupa** dotyczy niepełnosprawnych, którzy dysponują zdolnością do wykonywania pracy zawodowej. W ich przypadku wysokość świadczenia wylicza się następująco: $SAM \times 30\%$ (SAM średnie roczne wynagrodzenie, fr.: *salaires annuel moyen*). SAM reprezentuje wynagrodzenie ubezpieczonego pobierane przez 10 najlepszych lat, zrewaloryzowane i podzielone przez 10 (jeśli było ich 10), uwzględniane przy liczeniu świadczenia rentowego. Maksymalna miesięczna kwota świadczenia inwalidzkiego wynosi 10 605,50 euro.
- **II grupa** dotyczy niepełnosprawnych niezdolnych do wykonywania pracy zawodowej. Sposób naliczania wysokości świadczenia jest taki sam, jak w I grupie, zmienia się tylko wskaźnik procentowy. Formuła wygląda wiec następująco: $SAM \times 50\%$. Maksymalna roczna kwota świadczenia rentowego wynosi 18 176 euro.
- **III grupa** dotyczy niepełnosprawnych sklasyfikowanych w II grupie, którzy dodatkowo muszą korzystać z pomocy osoby trzeciej w podstawowych czynnościach życia codziennego. W tym wypadku wysokość podstawy renty wzrosła o 40%.

Podjęcie aktywności zawodowej może wiązać się czasami z zawieszeniem lub zmniejszeniem renty, jeśli przychody (włącznie z rentą) są wyższe od wynagrodzenia miesięcznego z okresu przed wypadkowym. Jakkolwiek podjęcie pracy na okres krótszy niż 6 miesięcy nie ma żadnego wpływu na pobieraną rentę.

Minimalna wysokość renta, niezależnie od kategorii, nie może być niższa niż gwarantowana kwota minimalna (€ 3 181,68 od 1 kwietnia 2010, zaś do € 112 460,37 dla osób wymagających stałej obecności).

Więcej informacji na stronach Regionalnej Kasy Ubezpieczenia Zdrowotnego (CRAMIF): www.cramif.fr lub internetowym serwisie Ubezpieczenia Zdrowotnego l'Assurance Maladie en ligne: www.ameli.fr.

2.5.1.5. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Renta z tytułu wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych: jest przyznawana ofiarom w celu zrehabilitowania trwałej niezdolności pozostałej po wyleczeniu skutków poniesionych szkód. Renta nie jest uzależniona od dochodów ani nie podlega kryterium długości pracy. W przypadku gdy dana osoba musi korzystać z usług „opiekuna”, renta zostaje uzupełniona kwotą podobną do dodatku renty inwalidzkiej. W ramach systemu ogólnego, to świadczenie z ubezpieczenia społecznego jest finansowane przez pracodawców i administrowane przez fundusze ubezpieczeń chorobowych.

Dzienne odszkodowanie z tytułu choroby zawodowej wypłacane jest przez cały okres niezdolności do pracy, aż do całkowitego wyzdrowienia, przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy lub do śmierci.

Wysokość odszkodowania:

Przez 28 pierwszych dni od momentu zaprzestania pracy z powodu wypadku lub choroby zawodowej, dzienne odszkodowanie wynosi 60% dziennej stawki wynagrodzenia, począwszy od 29 dnia, wysokość odszkodowania wzrasta do 80% dziennej stawki wynagrodzenia.

Wysokość dziennego świadczenia nie może być jednak wyższa od wysokości dziennego wynagrodzenia netto otrzymywanego przed wypadkiem

Dzienne odszkodowanie podlega opodatkowaniu w:

- CSG (contribution sociale généralisée) 6,2%
- CRDS (contribution au remboursement de la dette sociale) 0,5%.

2.5.2. Inne świadczenia socjalne beneficjenci i warunki uzyskania

Obywatel polski ma prawo do zasiłków przyznawanych przez Kasę Świadczeń Rodzinnych (CAF), jeżeli przebywa we Francji w sposób stały i regularny, posiada prawo do świadczeń z systemu ubezpieczenia powszechnego i zgłasza regularnie dochody do urzędu skarbowego.

Wysokość zasiłków rodzinnych jest obliczana na podstawie zeznania podatkowego.

2.5.2.1. Świadczenia rodzinne

Każda osoba, bez względu na narodowość, przebywająca we Francji i mająca na utrzymaniu co najmniej 2 dzieci (również mieszkających we Francji) ma prawo do zasiłku rodzinnego. Zasiłek przysługuje do momentu ukończenia przez dziecko 20 roku życia. A jeśli ma się na utrzymaniu troje i więcej dzieci, to nawet dłużej do czasu ukończenia 20 lat przez najmłodsze. W przypadku,

podjęcia pracy przez dziecko, zasiłek przysługuje tylko wówczas, kiedy miesięczne wynagrodzenie nie przekracza 55% minimalnego wynagrodzenia SMIC.

Prawo do zasiłku rodzinnego we Francji nie zależy od sytuacji rodzinnej i materialnej zainteresowanej osoby. Świadczenia te są wypłacane automatycznie, bez dopełniania jakichkolwiek formalności.

Wysokość zasiłku rodzinnego na dzień 1 stycznia 2011r.

Liczba dzieci	Wysokość - euro
1 dziecko	-
2 dzieci	126,41
3 dzieci	288,38
każde następne dziecko	161,97

Na dzieci w wieku 11 - 16 lat przysługuje zasiłek powiększony o 35,55 euro/miesiąc, zaś na dzieci powyżej 16 roku życia o 63,21 euro/miesiąc.

Znacznie wyższe są zasiłki na każde dziecko upośledzone lub niepełnosprawne.

Zasiłki te są wypłacane przez Kasę Zasiłków Rodziny - CAF (Caisse d'Allocations Familiales).

Więcej informacji na stronie: www.securite-sociale.fr i www.caf.fr

Świadczenia z tytułu wychowywania dziecka do 3. roku życia

Przed urodzeniem dziecka przy spełnieniu odpowiednich warunków można otrzymać jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka *prime à la naissance* (becikowe) w wysokości 903,07 €. Świadczenie wypłacane jest w 7. miesiącu ciąży.

Po urodzeniu dziecka można otrzymać świadczenie pieniężne na dziecko do 3 roku życia (*Allocation de base PAJE*) w wysokości **180,62 €** miesięcznie. Wypłacane jest od dnia narodzin dziecka lub od daty jego powrotu do domu do miesiąca poprzedzającego 3 urodziny

Dodatek rodzinny

Przysługuje on rodzinie posiadającej 3 lub więcej dzieci w wieku powyżej 3 lat, której dochody nie przekraczają ustalonego progu dochodowego, zależnego od sytuacji rodzinnej i rewaloryzowanego corocznie (informacje te można uzyskać na stronie internetowej www.ameli.fr).

Miesięcznie wysokość tego dodatku wynosi 163,71 €. Kwota ta jest rewaloryzowana 1 stycznia każdego roku. Kasa Świadczeń Rodziny (CAF) automatycznie ustala i przekazuje dodatek rodzinny biorąc pod uwagę zeznanie podatkowe.

Świadczenie z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego

Świadczenie to przysługuje osobom, których roczne dochody gospodarstwa domowego nie przekraczają 22 970 € (1 dziecko), 28 271 € (2 dzieci), 33 572 € (3 dzieci) i 5 301 € (na każde kolejne dziecko).

Świadczenie przyznawane jest automatycznie raz w roku, we wrześniu, dla dzieci w wieku od 6 do 18 roku życia. Im dziecko jest starsze, tym wysokość świadczenia jest wyższa i wynosi 286,40 € (od 6 do 10 lat), 302,17 € (od 11 do 14 lat), 312,67 € (od 15 do 18 lat).

Zasiłek RSA (*Revenu de solidarité active*)

Zasiłek RSA wypłacany jest przez Kasę Świadczeń Rodziny (CAF) lub Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (MSA *Mutualité sociale agricole*) osobom które:

- nie pracują i nie mają żadnych dochodów;
- samotnie wychowują przynajmniej 1 dziecko;
- pracują, ale mają niskie dochody.

Obywatel polski może wystąpić o przyznanie RSA, jeżeli spełnia następujące warunki:

- mieszka we Francji przez co najmniej 9 na 12 miesięcy,
- pracuje, pracował lub jest zarejestrowany w urzędzie pracy.
- ma ponad 25 lat;
- ma mniej niż 25 lat i wychowuje samotnie przynajmniej jedno dziecko albo oczekuje narodzin potomka,
- ma mniej niż 25 lat i pracował przez 2 lata w pełnym wymiarze godzin w ciągu 3 lat poprzedzających wnioski o zapomogę.

Ryczałtowa wysokość zasiłku RSA

Liczba dzieci	Osoba samotna	Para
0	466,99	700,49
1	700,49	840,59
2	840,80	980,69
Każde następne	186,80	186,80

Korzystający z zapomogi jest zobowiązany do zarejestrowania się w urzędzie pracy i aktywnego poszukiwania zatrudnienia,

Wniosek o przyznanie RSA należy złożyć bezpośrednio w Kasie Świadczeń Rodziny (CAF) lub Ośrodku Pomocy Socjalnej.

2.5.2.2. Świadczenia z tytułu bezrobocia

Finansowanie systemu zabezpieczenia na wypadek bezrobocia odbywa się na zasadzie odprowadzania z wynagrodzenia odpowiedniej wysokości składek.

Od 1 stycznia 2011r. składki na ubezpieczenie z tytułu bezrobocia są pobierane przez URSSAF (Unions de Recouvrement des Cotisations de Sécurité Sociale et d'Allocations Familiales).

Prawo do zasiłku dla bezrobotnych we Francji przysługuje osobie, która utraciła zatrudnienie z przyczyn niezależnych od siebie, na skutek zwolnienia lub wygaśnięcia umowy na czas określony (sama nie zrezygnowała z pracy). Ponadto należy spełniać dodatkowe warunki:

- być zarejestrowanym w urzędzie pracy /Pôle emploi/ jako osoba poszukująca pracy,
- być zdolnym fizycznie do wykonywania pracy,
- posiadać odpowiednio długi okres składowy (przynajmniej 122 dni w ciągu ostatnich 28 miesięcy lub 36 ostatnich miesięcy w przypadku pracowników w wieku 50 lat i więcej).
- nie być w ustawowym wieku do uzyskania emerytury,
- aktywnie poszukiwać zatrudnienia.

W przypadku odmowy przyjęcia 2 odpowiednich ofert pracy przedstawionych przez urząd pracy, osoba poszukująca pracy może ponieść odpowiednie sankcje, np. w postaci utraty prawa do zasiłku.

Rejestracja w Pôle emploi

Osoba bezrobotna może dokonać wstępnej rejestracji telefonicznej pod nr tel. 39 49, po której zostanie wyznaczony termin spotkania w urzędzie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania.

W międzyczasie urząd wysyła osobie zainteresowanej dokumenty, m. in. wniosek o przyznanie świadczenia oraz rejestrację jako osoba poszukująca pracy.

Pôle emploi daje również możliwość wstępnej rejestracji przez Internet poprzez wypełnienie formularza on-line (www.pole-emploi.fr; „Vous etes candidat” a potem „Vous inscrire ou vous reinscrire comme demandeur d`emploi”). W przeciągu tygodnia od momentu wypełnienia formularza na stronie drogą pocztową wysłane jest wezwanie z informacją o terminie i miejscu wizyty osobistej w urzędzie.

Na osobistą wizytę należy zabrać ze sobą uzupełnioną dokumentację, dowód osobisty, kartę ubezpieczenia społecznego, potwierdzenie zatrudnienia (świadcstwo pracy) z ostatniego miejsca zatrudnienia, wyciąg z identyfikacji bankowej.

Osoba bezrobotna powinna dokonać rejestracji w przeciągu 12 miesięcy od momentu zakończenia pracy, w przeciwnym razie straci prawo do zasiłku. Wyjątkowo okres ten może zostać przedłużony w przypadku, gdy pracownik pobierał świadczenia zdrowotne lub z tytułu macierzyństwa.

Wysokość zasiłku dla bezrobotnych

Do obliczenia dziennej wysokości zasiłku przyjmuje się 40,4 % stawki dziennego wynagrodzenia, do której dolicza się 11,7 euro.

W przypadku, gdy wyliczona kwota jest niższa niż 57,4% wynagrodzenia, bezrobotny ma prawo do zasiłku w wysokości odpowiadającej 57,4% wynagrodzenia.

Minimalna wysokość zasiłku netto nie może być jednak niższa niż 27,25 euro, zaś maksymalnie może być równa 75% dziennego wynagrodzenia.

Okres pobierania zasiłku

Okres pobierania zasiłku jest uzależniony od okresu składkowego oraz od wieku bezrobotnego i wynosi :

- od 122 do maksymalnie 730 dni w przypadku kiedy bezrobotny ma mniej niż 50 lat;
- 1 095 dni dla osób powyżej 50 roku życia.

Transfer zasiłku dla bezrobotnych

Transfer zasiłku dla bezrobotnych (zachowanie prawa do zasiłku przez bezrobotnego udającego się do innego państwa członkowskiego w celu poszukiwania pracy).

Osoba posiadająca prawo do zasiłku, ma prawo poszukiwać pracy w innym kraju członkowskim Unii Europejskiej oraz prawo do transferu tego zasiłku za granicę na okres od 3 do 6 miesięcy. Dokument U2 potwierdzający prawo do tego transferu wydawany jest na wniosek bezrobotnego przez wojewódzki urząd pracy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania bezrobotnego.

Możliwość transferowania zasiłku dotyczy osób bezrobotnych spełniających poniższe warunki:

- Osoba bezrobotna zainteresowana poszukiwaniem pracy w innym państwie członkowskim
- Uprawniona do świadczeń z tytułu bezrobocia
- Zarejestrowana w urzędzie pracy przez minimum 4 tygodnie (urząd ten może uznaniowo skrócić wskazany okres, szczególnie w sytuacji gdy bezrobotny chce towarzyszyć małżonkowi lub partnerowi, który podjął pracę w innym państwie).

W przypadku podjęcia decyzji o wyjeździe z Polski w celu poszukiwania zatrudnienia we Francji, osoba bezrobotna powinna:

1. Zgłosić zamiar wyjazdu w swoim powiatowym urzędzie pracy oraz pobrać zaświadczenie niezbędne do wystawienia dokumentu U2.

2. Złożyć wniosek o wydanie dokumentu U2 z odpowiednim wyprzedzeniem w wojewódzkim urzędzie pracy właściwym ze względu na miejsce zamieszkania.
Wniosek o wydanie dokumentu U2 musi zawierać informację na temat pełnego adresu zamieszkania w kraju poszukiwania pracy wraz z kodem pocztowym (nie może to być adres poste restante, czy schroniska lub pola namiotowego),
3. Uzyskać dokument U2, w którym będzie wskazana data wyjazdu w celu poszukiwania pracy w innym państwie członkowskim, termin wyznaczony na zarejestrowanie się jako poszukujący pracy w innym państwie, maksymalny czas przez jaki może zachować prawo do zasiłku oraz okoliczności, które mogą mieć wpływ na prawo do zasiłku.
4. Zarejestrować się jako osoba poszukująca pracy w państwie poszukiwania pracy w terminie wskazanym w dokumencie U2.
5. Poddać się procedurze kontrolnej w państwie poszukiwania pracy np. wykazywać przed właściwą instytucją, że aktywnie poszukuje pracy, stawiać się w tej instytucji na każde jej wezwanie.

Po powrocie do kraju przed upływem maksymalnego czasu na jaki transfer był przyznany, osobie takiej przysługiwać będzie prawo do kontynuacji zasiłku, o ile nie wykorzystała już całego okresu zasiłkowego łącznie z okresem pobierania zasiłku poza granicami kraju.

Świadczenie wypłacane jest przez instytucję, która przyznała prawo do zasiłku.

Istnieje możliwość przedłużenia okresu transferu świadczenia do 6 miesięcy (według uznania instytucji, która wyraża zgodę na transfer).

3. Warunki życia

3.1. Zakwaterowanie

Koszt wynajęcia mieszkania zależy od miejscowości, w której chcesz to zrobić, w Paryżu i innych większych miastach będzie on wyższy. Znalezienie mieszkania możliwe jest poprzez ogłoszenia zamieszczane w gazetach.

Osoby nie mówiące po francusku będą mieć spore trudności z wynajęciem mieszkania na dłuższy okres. W żadnym wypadku nie wolno podpisywać jakichkolwiek dokumentów, zanim nie przejrzy ich ktoś biegły we francuskim żargonie prawniczym.

Pierwszą trudnością jest znalezienie właściciela odpowiedniego mieszkania, który gotów jest powierzyć je cudzoziemcowi. Bardzo często w rozmowie telefonicznej pada pytanie: *Vous êtes de quelle nationalité?* (Jakiej jest pan/pani narodowości?). Jeśli nie pomogą wszystkie osobiste znajomości, można spróbować poszukiwać za pośrednictwem drobnych ogłoszeń (*petites annonces*) w prasie lokalnej. Studenci powinni udać się do biura CROUS przy najbliższym uniwersytecie.

Biura pośrednictwa nieruchomościami są bardzo zbiurokratyzowane, a naliczana tam marża może być równa miesięcznej opłacie za wynajęcie. Popyt na mieszkania jest niekiedy bardzo duży, zwłaszcza we wrześniu i październiku, kiedy mnóstwo studentów rozgląda się za jakimś lokum. Niemniej o każdej porze roku szukanie odpowiedniego miejsca sprowadza się w zasadzie do zatelefonowania pod dany numer zaraz po ukazaniu się ogłoszenia prasowego.

3.2. Prawo jazdy

Według przepisów francuskich dowód rejestracyjny samochodu (*Certificat d'immatriculation*) należy wymienić przy zmianie adresu zamieszkania w okresie do 1 miesiąca.

Francja honoruje zarówno polskie, jak i międzynarodowe prawo jazdy.

Autostrady we Francji są płatne. Opłaty pobierane są za przejazd poszczególnymi odcinkami autostrad na bramkach (*Péage*). Wysokość opłaty na wybranej trasie można sprawdzić na stronie internetowej www.autoroutes.fr. Funkcjonuje również system *Télépéage* tj. abonamentu na przejazd wybranymi autostradami wraz z nadajnikiem fal radiowych, który pozwala na przejazd bez przez bramki na wydzielonych pasach bez zatrzymywania się.

- Dopuszczalna maksymalna zawartość alkoholu we krwi kierowcy **wynosi 0,5 promila**. Przekroczenie powyżej 0,8 promila alkoholu we krwi podlega grzywnie w wysokości 4500 EUR, zakazowi prowadzenia pojazdów przez 3 lata i karze do 2 lat pozbawienia wolności.
- Dozwolona prędkość to 50 km/godz. w terenie zabudowanym, 90 km/godz. w terenie nie zabudowanym, 130 km/godz. na autostradzie (w czasie deszczu 110 km/godz.).
- Prowadzenie przez kierowcę rozmów przez telefon komórkowy jest zabronione. Za nieprzestrzeganie tego zakazu grozi mandat w wysokości 35 EUR. Używanie zestawu głośnomówiącego nie jest zabronione, choć może podlegać karze, jeśli zostanie udowodnione (np. na podstawie billingu), że mogło mieć związek z przyczyną wypadku.
- Mandatem do 3000 EUR karane jest posiadanie antyradaru. Obowiązkowym wyposażeniem Od 01.10.2008 r. pojazdu jest kamizelka odblaskowa i trójkąt ostrzegawczy za ich brak grozi mandat w wysokości 135 EUR.
- Turyści polscy przyjeżdżający do Francji samochodami powinni wiedzieć, że przepisy i orzecznictwo sądowe w sprawach wypadków drogowych sytuują pieszego na pozycji bardzo uprzywilejowanej. Stąd w praktyce, zwłaszcza na drogach dużych miast, zjawiskiem powszechnym jest m.in. przechodzenie przez jezdnię na czerwonym świetle. W związku z tym w dużych aglomeracjach zaleca się jazdę z niewielką prędkością, pozwalającą na zatrzymanie pojazdu w przypadku nagłego wtargnięcia pieszego na drogę. Zasadę ograniczonego zaufania należy stosować w dużych miastach, a zwłaszcza w Paryżu, gdzie miejscowi kierowcy rzadko np. używają kierunkowskazów, natomiast dość często skręcają z prawego pasa jezdni w lewo i odwrotnie. Zasada pierwszeństwa przejazdu dla pojazdów nadjeżdżających z prawej strony (m.in. na rondach) jest bezwzględnie obowiązująca, respektowana i egzekwowana zwłaszcza w Paryżu. Poza stolicą na rondach pierwszeństwo mają pojazdy znajdujące się już na rondzie (informują o tym znaki drogowe).

3.3. System edukacji

System szkolnictwa francuskiego opiera się na kilku fundamentalnych zasadach, sformułowanych już w trakcie Rewolucji Francuskiej (1789 r.), a prawnie wprowadzonych w latach 1881-1889 przez IV i V Republikę i ostatecznie wpisanych do francuskiej Konstytucji z 4.10.1958 r. cyt.: „l'organisation de l'enseignement public obligatoire, gratuit et laïc à tous les degrés est un devoir de l'Etat”. Obecna organizacja szkolnictwa we Francji oprócz zasady **jednolitości, obowiązkowości, bezpłatności i świeckości** systemu edukacyjnego zapewnia **swobodę wyboru** pomiędzy oświatą publiczną i prywatną oraz **neutralność** pod względem politycznym i ideowym programu nauczania. **Obowiązek szkolny** we Francji dotyczy dzieci i młodzieży **w wieku od 6 do 16 lat**. Kontrola realizacji obowiązku szkolnego prowadzona jest na bieżąco przez merostwa (tj. urząd miasta bądź dzielnicy, właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka) we współpracy z l'inspecteur d'academie w trakcie całego roku szkolnego. Rodzice lub opiekunowie prawni są zobowiązani do zapewnienia dziecku, podlegającemu obowiązkowi szkolnemu nauczania w systemie edukacji francuskiej, a jeśli nie wywiązują się z tego obowiązku grozi im kara grzywny w wys. 7.500 euro lub kara pozbawienia wolności do 6 miesięcy.

System edukacji we Francji jest wielostopniowy i obejmuje:

- edukację przedszkolną (education préprimaire);

- szkolnictwo podstawowe (enseignement primaire ou elementaire);
- szkolnictwo średnie (enseignement secondaire);
- oraz szkolnictwo wyższe (enseignement supérieure).

3.3.1. Nauczanie przedszkolne

Ecole maternelle nieobowiązkowa szkoła dla dzieci od 3 do 6 lat

Pierwszym szczeblem nauczania we francuskim systemie szkolnictwa jest **przedszkole** (tzw. *l'école maternelle*). Przeznaczone jest ono **dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat**, przy czym dopuszczalne jest przyjęcie do tych placówek oświatowych również dzieci dwuletnich.

Wysoki procent skolaryzacji dzieci dwuletnich - 32, 3%, trzyletnich - 93,7%, czteroletnich - 95,6% i pięcioletnich - 97,9% wyraźnie ukazuje ogromny stopień popularności przedszkola publicznego we Francji, co jest zjawiskiem rzadko spotykanym w innych krajach.

Nauka w przedszkolach dzieli się na trzy etapy, które są uzależnione od wieku małych uczniów tj.:

- I etap - dla dzieci w wieku 2-3 lat;
- II etap - dla dzieci w wieku 4 lat;
- III etap - dla dzieci w wieku 5 lat.

Dzieci zazwyczaj uczą się przez 5 dni w tygodniu po ok. 6 godzin dziennie (tj. 3 godziny rano, 3 godziny po południu).

Zapisy do *l'école maternelle* prowadzone są w dwóch etapach przez merostwo (tj. urząd miasta bądź dzielnicy) oraz wybraną przez rodziców szkołę. Przy zapisie dziecka do przedszkola publicznego merostwo sugeruje rodzicom rejonową, najbliższą miejsca zamieszkania *l'école maternelle*, gdzie rodzice ostatecznie składają wymagane dokumenty.

Zapisy do przedszkoli prywatnych odbywają się bezpośrednio w wybranej przez rodziców placówce oświatowej. Francuskie przedszkole publiczne jest bezpłatne również dla dzieci obcokrajowców, jedynym warunkiem zapisu do przedszkola jest zamieszkiwanie dziecka we Francji.

3.3.2. Nauczanie podstawowe

Ecole elementaire obowiązkowa szkoła podstawowa dla dzieci od lat 6

Następnym szczeblem francuskiego systemu edukacyjnego jest **szkoła podstawowa** (*l'école élémentaire*). Wraz z nią rozpoczyna się dla dzieci właściwy obowiązujący **dziesięcioletni obowiązek szkolny**.

Rodzice mogą wybrać formę realizacji obowiązku szkolnego swojego dziecka poprzez:

- wybór szkoły publicznej bądź prywatnej;
- podjęcie decyzji o zapewnieniu nauczania dziecka w domu przez jednego z rodziców lub osobę do tego powołaną. Rodzice zobowiązani są wówczas do złożenia wymaganej deklaracji w merostwie i wobec inspektora akademickiego właściwego ze względu na ich miejsce zamieszkania. Deklaracja taka jest ważna tylko na dany rok szkolny i w przypadku przedłużenia takiej formy nauczania dziecka, rodzice powinni ją składać każdorazowo przed rozpoczęciem kolejnego roku szkolnego;
- wybór formy nauczania „na odległość”, stworzonej przede wszystkim dla dzieci, które np. z powodów zdrowotnych nie mogą uczęszczać do normalnej szkoły.

Szkoła podstawowa obejmuje trzy cykle:

cykl przygotowawczy (*cycle préparatoire*) - pierwszy rok nauczania (CP),

cykl elementarny (*cycle élémentaire*) - pierwszy rok nauczania (CE1) oraz drugi rok nauczania (CE2),

cykl średni (*cycle moyen*) - pierwszy rok nauczania (CM1) oraz drugi rok nauczania (CM2).

Zapisy do *l'école élémentaire* prowadzone są w dwóch etapach przez merostwo (tj. urząd miasta bądź dzielnicy) oraz wybraną przez rodziców szkołę. Przy zapisie dziecka do podstawowej szkoły publicznej merostwo sugeruje rodzicom rejonową, najbliższą miejsca zamieszkania placówkę oświatową. Rodzice zobowiązani są przedstawić w merostwie dokumenty dziecka, najczęściej są to akt urodzenia dziecka, dokumenty tożsamości rodziców, poświadczenie faktu zamieszkiwania w danej dzielnicy lub mieście, książeczkę zdrowia i kartę szczepień dziecka. Potwierdzeniem dokonania zapisu dziecka do wybranej szkoły jest wydane przez merostwo zaświadczenie. Następnie, w celu ostatecznego zapisu dziecka do szkoły, rodzice lub opiekunowie prawni muszą spotkać się z dyrektorem wskazanej przez merostwo lub wybranej przez siebie szkoły podstawowej, przedstawiając wydany im w merostwie dokument i dostarczając wymagane przez szkołę dodatkowe dokumenty np. świadectwa.

Rodzice dziecka **nie znającego dobrze języka francuskiego** powinni zgłosić się w pierwszej kolejności do *Centre d'Information et d'Orientation* (CIO), właściwego ze względu na ich miejsce zamieszkania we Francji. Dziecko przechodzi tam testy z nauczycielem i z psychologiem, a następnie zostaje skierowane do odpowiadającej mu poziomem języka klasy "d'accueil". Dziecko uczęszcza na dodatkowe lekcje języka francuskiego, w pierwszym roku w wymiarze 15 godz. a w kolejnym 4 godz. tygodniowo. Od samego początku istnieje możliwość uczestniczenia dziecka w lekcjach przedmiotowych z klasą odpowiadającą mu wiekiem, jednakże jest ona uzależniona od poziomu i postępów w nauce języka francuskiego.

Dla dzieci **nie znających w ogóle języka** zapewniane są lekcje nauki języka francuskiego w ramach tzw. FLS (*français langue seconde*) lub CLIN (*classe d'initiation*), które prowadzi wskazana przez merostwo szkoła podstawowa. Po roku lub dwóch latach w FLS bądź CLIN wszystkie dzieci w zasadzie uczęszzczają już normalnie na lekcje przedmiotowe w szkole podstawowej w pełnym wymiarze godzin. W obrębie szkół publicznych istnieje rejonizacja i wymagane są dokumenty potwierdzające miejsce zamieszkania dziecka. Po osiągnięciu odpowiedniego poziomu znajomości języka francuskiego, dziecko zostaje dołączone do klasy odpowiadającej mu „wiekowo”, gdzie realizuje obowiązujący program nauczania oraz kontynuuje jeszcze dodatkowo poza planem lekcji zajęcia językowe, aż do osiągnięcia biegłości językowej. Klasy przygotowujące dzieci obcokrajowców do włączenia do francuskiego systemu edukacji tj. **FLS lub CLIN** są dostępne dla dzieci w wieku od **6 do 11 lat**. Szczegółowe informacje na ten temat można znaleźć w dokumencie zwanym *Circulaire du 25 avril 2002 relative à l'organisation de la scolarité des élèves nouvellement arrivés en France Sans maîtrise suffisante de la langue française ou des apprentissages* oraz na stronie internetowej <http://www.education.gouv.fr>

3.3.3. Nauczanie średnie pierwszego stopnia

Collège d'enseignement secondaire (CES) obowiązkowe gimnazjum

Kolejny etap edukacji rozpoczyna się po sześciu latach obowiązkowej nauki w szkole podstawowej i jest podzielony na dwa cykle. Pierwszy to klasy od 6 do 3 w gimnazjum, drugi - klasy 2, 1 i końcowa (zwana *terminale*) w liceum.

Gimnazjum jest czteroletnią szkołą średnią pierwszego stopnia w całości objętą obowiązkiem szkolnym. Do szkoły średniej pierwszego stopnia tzw. *college* uczęszzczają wszyscy uczniowie od 11 do 15 roku życia. Nazwy kolejnych klas sugerują liczbę lat nauki pozostałych do matury, a więc: pierwsza klasa *college* to szósta klasa polskiego gimnazjum, druga to piąta, przedostatnia to czwarta i ostatnia to trzecia. Kształcenie podzielone jest na trzy etapy: etap „adaptacji” (odpowiadający klasie VI), „utrwalania” (obejmujący klasy V i IV) oraz etap orientacji (odpowiadający klasie III). Gimnazjum obejmuje dwa cykle:

- cykl obserwacji (*cycle d'observation*)
 - pierwszy rok nauczania - klasa szósta,
 - drugi rok nauczania - klasa piąta,
- cykl orientacji (*cycle d'orientation*)
 - pierwszy rok nauczania - klasa czwarta,
 - drugi rok nauczania - klasa trzecia.

3.3.4. Nauczanie średnie drugiego stopnia

Lycée (liceum) lub LEP (liceum zawodowe) liceum lub technikum nieobowiązkowe

Szkoła średnia drugiego stopnia obejmuje młodzież od 15 do 18 roku życia. Po ukończeniu szkoły średniej pierwszego stopnia uczniowie mają do wyboru trzy następujące ścieżki kształcenia:

- kształcenie ogólne (liceum ogólnokształcące), które trwa trzy lata (klasa II, i tzw. klasa końcowa tzw. terminale), które kończy się ogólnym egzaminem maturalnym;
- kształcenie techniczne (liceum techniczne), trwa również trzy lata i kończy się technicznym egzaminem maturalnym;
- kształcenie zawodowe tzw. LEP (Lycée d'enseignement professionnel).

Nauka w **liceach zawodowych** (LEP - lycée d'enseignement professionnel, tzw. etap krótki) trwa dwa lata i przygotowuje do dwóch rodzajów dyplomów:

- CAP - świadectwa zawodowego w określonej specjalizacji (certificat d'aptitude professionnel);
- BEP - świadectwo zawodowe w zakresie specjalizacji ogólnej: hotelarstwo, transport (brevet d'études professionnelles).

Egzamin maturalny w trzyletnich liceach ogólnokształcących i technicznych uczniowie zdają w dwóch etapach. Po ukończeniu pierwszej klasy (première), młodzież przystępuje do egzaminu maturalnego z języka francuskiego, a po ostatniej z klas (terminale) zdaje egzaminy specjalistyczne, właściwe dla wybranego profilu nauczania w liceum. Matura odbywa się w szkole, do której uczęszczał uczeń. Każdy egzamin maturalny składa się z egzaminów obowiązkowych: pisemnych i ustnych oraz egzaminów nieobowiązkowych (dodatkowych) ustnych i ma na celu sprawdzenie wiedzy licealisty z całego oficjalnego programu nauczania klasy końcowej zwanej *terminale*. Tematy maturalne przygotowywane są na szczeblu centralnym. Minister Edukacji Narodowej co roku ustala termin egzaminu maturalnego, a wyboru tematów maturalnych dokonuje, upoważniony przez ministra rektor akademii. Dla uczniów, którzy z uzasadnionych przyczyn nie mogli przystąpić do egzaminu maturalnego w

końcu roku szkolnego, wyznacza się dodatkowy termin we wrześniu. Uczniowie, którzy nie zdali egzaminu maturalnego, lecz uzyskali średnią ocenę 8 punktów na 20 możliwych, otrzymują świadectwo ukończenia szkoły średniej, nie upoważnia ono jednak do podjęcia studiów wyższych. W sumie licealiści zdają od 8 do 10 przedmiotów na egzaminie maturalnym.

Ukończenie liceum zawodowego pozwala uczniowi uzyskać następujące dyplomy:

- świadectwo umiejętności zawodowych;
- dyplom kształcenia zawodowego;
- maturę zawodową.

Matura zawodowa została wprowadzona w 1989 r. i ma taką samą wartość jak ogólnokształcąca tj. daje uprawnienia do podjęcia studiów wyższych. Utworzenie we francuskim systemie edukacji matury zawodowej pozostaje w ścisłym związku z potrzebami określonych środowisk zawodowych i rynku pracy. Po maturze zawodowej, uczeń dalej może kształcić się w szkole pomaturalnej

i uzyskać tytuł technika lub podjąć naukę na uniwersytecie na kierunkach technicznych, która umożliwi zdobycie tytułu inżyniera. Inny rodzaj matury, to **matura technologiczna**, która potwierdza zdobycie wiedzy technologicznej (np. o elektronice, mechanice). Przygotowanie do tej matury rozłożone jest na dwa lata nauki:

- w pierwszej klasie zawodowej i maturalnej klasie zawodowej. Obowiązkowe jest odbycie praktyk przez ucznia w przedsiębiorstwie, których czas trwania określono na 16-20 tygodni w ciągu dwóch lat.

Egzaminy maturalne mają **charakter krajowy** tj. są identyczne w ramach swoich profili dla wszystkich kandydatów z całej Francji. Statystycznie każdego roku jeden kandydat na czterech nie zdaje egzaminu maturalnego, a 50% uczniów kończy naukę w wieku lat 16 lat i rozpoczyna życie zawodowe. Zdany egzamin maturalny otwiera młodzieży możliwość kontynuowania kształcenia wyższego i uniwersyteckiego.

Licea zawodowe przeznaczone są dla uczniów, którzy chcą się uczyć zawodu, bądź tych, którzy z racji gorszych ocen nie dostali się do liceum ogólnokształcącego bądź technicznego. Część osób, które otrzymały dyplom BEP może później kontynuować naukę w celu przystąpienia do egzaminu maturalnego.

Uczniowie liceów ogólnokształcących i technicznych w ciągu trzech lat nauki przygotowują się do egzaminu maturalnego. W pierwszej klasie następuje rozpoznanie i przydzielenie młodzieży do określonych profili maturalnych. Istnieje określona liczba opcji wyboru profilu nauki przygotowującej do egzaminu dojrzałości. W zależności od zdolności i możliwości uczniów, młodzież jest kierowana na konkretne kierunki np. profil ścisły (option scientifique - Bac S - nauki matematyczno-fizyczne i biologiczno-chemiczne), profil ekonomiczny (option économique - Bac ES - nauki ekonomiczne i społeczne), lub profil humanistyczny (option littéraire - Bac L - języki, filozofia, historia, geografia).

Po zdaniu egzaminu maturalnego, późniejszy wybór studiów przez licealistów w sposób naturalny zależy zazwyczaj od wybranego przez ucznia profilu klasy i profilu zdawanej przez niego matury. Dodatkowe informacje nt. szkolnictwa francuskiego na poziomie średnim można znaleźć na stronie internetowej www.service-public.fr

Licealista nowoprzybyły do Francji może po upływie pierwszego roku kształcenia we francuskim systemie edukacji zdawać narodowy egzamin ze znajomości języka francuskiego tzw. DELF. Po uzyskaniu pozytywnego wyniku tego egzaminu, otrzymuje oficjalne międzynarodowe zaświadczenie Ministerstwa Edukacji potwierdzające znajomość języka francuskiego. Zaświadczenie DELF scolaire jest wydawane przez *Centre international d'Etudes pedagogiques*. Egzaminy są organizowane kilka razy do roku przez specjalnie szkoły zwane *Centres Academiques pour la scolarisation de nouveaux arrivants et des enfants du voyage* (CASNAV). Więcej informacji nt tych egzaminów można uzyskać na stronie internetowej www.ciep.fr/delf-scolaire/index.php.

3.3.5. Szkolnictwo wyższe

Liczba francuskich uczelni wyższych jest bardzo duża, a ich oferta bardzo szeroka. Bogactwo to pozwala w pełni dostosować kierunek studiów do indywidualnych potrzeb i oczekiwań przyszłych studentów. We Francji istnieją następujące grupy uczelni wyższych:

- uniwersytety;

Uniwersytety są uczelniami publicznymi. Każdy kandydat legitymujący się pomyślnie zdanym egzaminem maturalnym może zapisać się na uniwersytet i studiować wybraną przez siebie dyscyplinę nauki. Francuskie uczelnie wyższe oferują wykształcenie ogólne, specjalistyczne oraz zawodowe.

- uczelnie specjalistyczne;

Uczelnie specjalistyczne

Instytucje te są znacznie mniejsze niż uniwersytety i mogą być publiczne lub prywatne. Przygotowują do pracy zawodowej w najróżniejszych dziedzinach tj. inżynieria, zarządzanie, sztuka, architektura itd. Zajęcia są prowadzone przez specjalistów z danej dziedziny nauki.

- Grandes Ecoles.

Są to uczelnie prestiżowe, w których studia trwają zazwyczaj pięć lat. Ich celem początkowo było kształcenie najwyższych funkcjonariuszy państwowych. Uczelnie te w większości przypadków są państwowe, ale dostęp do nich jest ograniczony surową selekcją kandydatów i możliwy jedynie po zdaniu konkursowego egzaminu wstępnego o wysokim stopniu trudności. Do egzaminu konkursowego do Grandes Ecoles, uczniowie przygotowują się podczas dwuletnich zajęć w klasach zwanych classe preparatoire aux grandes ecoles (CPGE). Grandes Ecoles to uczelnie elitarne, ich absolwentami są byli prezydenci, politycy a także dyrektorzy wielkich francuskich koncernów.

Zapisy na studia wyższe

Na studia wyższe mogą zapisywać się obcokrajowcy, bezpośrednio na uczelni na pierwszy rok pierwszego stopnia studiów tzw. *licence* lub zgodnie z procedurą przyjęcia studenta po maturze zwaną *post-bac*. Z takiej możliwości mogą korzystać kandydaci na studia:

- z europejskiego obszaru gospodarczego EOG, (tj m.in. z Polski i ze Szwajcarii);
- posiadający maturę europejską, międzynarodową lub francusko niemiecką;
- studenci korzystający z programu wymiany międzyrządowej lub konwencji o współpracy międzyuczelnianej;
- dzieci dyplomatów, skierowanych do pracy we Francji;
- stypendyści rządu francuskiego, organizacji międzynarodowych lub stypendyści rządów obcych krajów, skierowani na stypendium finansowane przez instytucje francuskie;

Kandydaci powinni posiadać znajomość języka francuskiego pozwalającą im podjąć lub kontynuować studia na wybranym kierunku w wybranym uniwersytecie oraz posiadać świadectwo maturalne lub dyplom pozwalający im rozpocząć lub kontynuować studia wyższe w kraju swojego pochodzenia.

Obcokrajowcy kandydaci na studia magisterskie drugiego stopnia (*master ou maitrise*) i studia doktoranckie trzeciego stopnia (*doctorat*) na wybranym uniwersytecie powinni dowiedzieć się na wybranej przez siebie uczelni o warunkach zapisu na te studia i dokumentach jakie powinni dostarczyć. Zazwyczaj wymagany jest list motywacyjny, akt urodzenia kandydata, kopie potwierdzające ukończenie poprzedniego etapu kształcenia wraz z tłumaczeniami. W sytuacjach szczególnych kandydaci podlegają procedurze przyjęcia na studia zwanej *admission post bac* (APB), która jest realizowana jedynie poprzez stronę internetową www.admission-postbac.fr

Więcej informacji nt zapisu na uczelni przez obcokrajowców można uzyskać na stronie internetowej: www.education.gouv.fr/pid266/venir-etudier-en-france.html
lub www.enseignementsup-recherche.gouv.fr

Okres nauki

Wakacje szkolne (w przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich): rok akademicki rozpoczyna się w pierwszym tygodniu września.

Przerwa na Halloween: tydzień pomiędzy końcem października a początkiem listopada.

Przerwa na Boże Narodzenie: dwa tygodnie pomiędzy końcem grudnia a początkiem stycznia.

Przerwa semestralna: dwa tygodnie w lutym/na początku marca (występują różnice w zależności od lokalizacji geograficznej szkół).

Przerwa wiosenna: dwa tygodnie w kwietniu (występują różnice w zależności od lokalizacji geograficznej szkół).

Koniec roku szkolnego: koniec czerwca.

3.4. Uznawalność dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych

W regulacjach UE dotyczących uznawalności rozróżnia się uznawanie dyplomów i kwalifikacji dla celów akademickich oraz uznawanie dla celów zawodowych:

W przypadku uznawalności dla celów zawodowych chodzi o uznanie posiadanych kwalifikacji, a nie uzyskanych stopni i tytułów naukowych. Uznanie kwalifikacji zdobytych w innym państwie UE następuje:

- w celu podjęcia pracy w zawodzie nieregulowanym automatycznie;
- w celu podjęcia pracy w zawodzie regulowanym na podstawie tzw. dyrektyw ogólnych (89/48/EWG, 92/51/EWG, 99/42/WE) lub dyrektyw sektorowych (w przypadku zawodów: lekarza, lekarza stomatologa, lekarza weterynarii, pielęgniarki, położnej, architekta).

System uznawalności dyplomów odnosi się tylko i wyłącznie do profesji, do których wykonywania w kraju pochodzenia niezbędne jest posiadanie określonych kwalifikacji zawodowych, potwierdzonych wiedzą teoretyczną i praktyczną nabytą w trakcie pełnego cyklu kształcenia.

Generalnie, system uznawalności dyplomów nie sprowadza się do automatycznego uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w kraju pochodzenia. Każde podanie złożone we Francji czy innym kraju UE/EOG jest rozpatrywane indywidualnie przez kompetentne władze.

Aby otrzymać informacje dotyczące uznawalności świadectw i dyplomów należy zwrócić się do informacyjnego centrum uznawalności wykształcenia, ENIC - NARIC *National Academic Recognition Information Centre*, który posiada swoje siedziby w każdym państwie członkowskim.

We Francji departament uznawalności dyplomów NARIC France mieści się przy CIEP (Centre International d'Etudes Pedagogiques)

1 avenue Leon Journault, 92-310 Sevres

Tel.: +33 70 19 30 31

www.enic-naric.net (strona internetowa międzynarodowa)

www.ciep.fr/enic-naricfr (strona internetowa francuska)

enic-naric@ciep.fr

3.5. Kursy języka narodowego

Nauka francuskiego jako języka obcego jest prowadzona przez większość francuskich uniwersytetów, a także prywatnych szkół językowych oraz przez sieć Alliance française.

Répertoire des Centres de Formation en France Ministerstwa Spraw Zagranicznych: przewodnik po wybranych ośrodkach szkoleniowych oferujących kursy francuskiego jako języka obcego. Przewodnik ten wymienia centra językowe według regionu i miasta w porządku alfabetycznym, wraz z oferowanymi kursami (dyplomy i certyfikaty FLE). Można go uzyskać bezpłatnie w Bibliotece Instytutu Francuskiego lub przejrzeć na wszystkich brytyjskich uniwersytetach na wydziałach romanistyki lub w Biurze Informacyjnym Doradców Zawodowych.

SOUFFLE stowarzyszenie profesjonalne instytucji z całej Francji, specjalizujących się w nauce francuskiego jako języka obcego. Jego 17 członków jest zobowiązanych do przestrzegania „Charte de Qualité”, gwarantującej najwyższe standardy nauczania. www.souffle.asso.fr/eng

ADCUEFE (Association des Centres Universitaires d'Etudes Françaises pour Etrangers) zrzesza 25 centrów związanych z uniwersytetami; wszystkie centra oferują podobne kwalifikacje i zobowiązanie do jakości nauczania oraz badań metodologicznych. <http://fle.asso.free.fr/adcuef/>

Le Petit Guide Fle na tej stronie możesz zamówić Le petit Guide Fle, obecnie ogólnie akceptowaną pracę referencyjną w tym zakresie. Co roku wydawana jest nowa edycja, wymieniająca instytucje nauczające francuskiego jako języka obcego, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Wszystkie one zostały sprawdzone, a informacja podawana o ich kursach zweryfikowana. <http://www.fle.fr/guide/en/intro.html>

CNED (Centre National d'Enseignement à Distance) CNED jest francuskim narodowym centrum nauki na odległość. Prowadzi ono pełną naukę wielu przedmiotów, włącznie z francuskim jako językiem obcym.

CIEP (Centre International d'Etudes Pédagogiques) CIEP prowadzi program certyfikacji, w ramach którego osoby, których językiem ojczystym nie jest francuski mogą uzyskać dowód znajomości tego języka (DELF-DALF, TCF, będące oficjalnymi dyplomami francuskiego Ministerstwa Edukacji).

www.ciep.fr

Strony zawierające informacje nt. możliwości nauki języka francuskiego we Francji:

www.fle.fr

www.bonjourdefrance.com/apprendre_le_francais/

www.cia-france.com/francais/home.htm

www.rfi.fr/lffr/statiques/accueil_apprendre.asp

www.cours-francais.fr

www.iefec.com

www.elfe-paris.com

www.emagister.fr/formation_francais_etrangers-ec2361870.htm

3.6. System opieki zdrowotnej

3.6.1. Ogólne zasady dostępu do usług medycznych

Każde państwo członkowskie ustala własne kryteria i zasady udzielania świadczeń medycznych, dlatego polski świadczeniobiorca udający się do Francji będzie, w zakresie prawa do świadczeń medycznych, traktowany jak osoba, która jest ubezpieczona we francuskim systemie opieki zdrowotnej. W niektórych państwach wymagane jest okazanie dowodu tożsamości (preferowany paszport) wraz z EKUZ oraz pozostawienie lekarzowi kserokopii karty, dlatego warto jest mieć przy sobie kilka jej kserokopii.

Świadczenia medyczne na zasadach koordynacji dostępne są także w departamentach zamorskich: **Gwadelupa, Martynika, Gujana Francuska, Reunion.**

3.6.2. Dostęp do opieki medycznej

Dokumentem ubezpieczenia zdrowotnego we Francji jest tzw. „Carte Vitale”. Karta taka jest wydawana obywatelom Francji lub osobom rezydującym na terenie tego kraju. Z karty mogą korzystać również członkowie rodziny. Karta wydawana jest osobom powyżej 16 roku życia. Nowa Carte Vitale zawiera podstawowe informacje o ubezpieczonym: dane osoby ubezpieczonej i członków rodziny uprawnionych do ubezpieczenia, zdjęcie, numer rejestracyjny, zakres ubezpieczenia, dane identyfikacyjne kasy ubezpieczenia zdrowotnego, do której przynależy ubezpieczony, ewentualne ubezpieczenie dodatkowe, a także dane osoby, którą należy powiadomić w razie wypadku jak też stanowisko ubezpieczonego dotyczące zgody na pobranie narządów.

Obywatel Polski przebywający czasowo na terenie Francji ma dostęp do świadczeń medycznych na podstawie **Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego EKUZ**. Na podstawie EKUZ przysługują świadczenia medyczne w zakresie niezbędnym z medycznego punktu widzenia. Lekarz udzielający pomocy ustala, czy dane świadczenie jest niezbędne w konkretnym przypadku, biorąc pod uwagę jego charakter oraz przewidywany okres pobytu ubezpieczonego w danym państwie członkowskim.

Należy korzystać ze świadczeń lekarza, stomatologa lub placówki, która zawarła umowę z francuskim systemem ubezpieczenia zdrowotnego (conventionné). Nie trzeba okazywać lekarzowi EKUZ, jest on potrzebny tylko przy przyjęciu do szpitala oraz przy refundacji wydatków. Warto mieć przy sobie kserokopię karty.

Leczenie specjalistyczne nie wymaga skierowania lekarza ogólnego.

Od udzielającego świadczeń lekarza/ stomatologa i w aptece pacjent otrzymuje dokument Feuille de Soins/ Feuille de Soins de Bucco Dentaire. Z opakowań leków należy odkleić vignettes (małe białe lub niebieskie nalepki z ceną) i przykleić je w wyznaczonych miejscach Feuille de Soins otrzymanego od farmaceuty, a następnie podpisać Feuille de Soins.

Recepty

Uprawnionym do wystawienia recepty objętej refundacją jest lekarz lub stomatolog posiadający umowę z francuskim systemem służby zdrowia (conventionné).

Leczenie prywatne

Korzystając ze świadczeń lekarza nie posiadającego umowy z kasą chorych, należy opłacić jego honorarium.

Dokumenty niezbędne do uzyskania zwrotu poniesionych kosztów

O refundację części poniesionych wydatków można ubiegać się już na terytorium Francji, zwracając się do francuskiej kasy chorych (C.P.A.M.) w okręgu, w którym zostały udzielone świadczenia. Proces refundacji przez C.P.A.M. trwa zazwyczaj ok. 2 miesięcy. Po powrocie do Polski można złożyć niżej wymienione dokumenty w oddziale NFZ. Do wniosku o zwrot kosztów trzeba załączyć oryginały Feuille de Soins, recept i rachunków ze szpitala. W przypadku zwrotu kosztów transportu należy dołączyć zaświadczenie, że transport był zrealizowany w przypadku nagłym.

Miejsce, gdzie w razie wątpliwości można uzyskać informację

Wszelkie informacje można uzyskać w kasach chorych (C.P.A.M.), bądź w instytucji łącznikowej: Centre des Liaisons Européennes et Internationales de Sécurité Sociale (C.L.E.I.S.S.)

11, rue de la tour des Dames 75436 Paris cedex 09, France

Tel. : 0033 14 526 33 41, Fax : 0033 14 995 06 50

www.cleiss.fr

3.6.3. Dokumenty niezbędne do uzyskania świadczeń medycznych we Francji

Osoba wyjeżdżająca czasowo do Francji lub innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej powinna uzyskać **Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego**. Jeżeli, z jakichkolwiek względów (np. zagubienie, kradzież karty), w czasie pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej osoba nie będzie posiadała Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego a jej stan zdrowia będzie wymagał udzielenia świadczeń niezbędnych ze wskazań medycznych, może ona wystąpić do NFZ o wystawienie jej **Certyfikatu Tymczasowo Zastępującego Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego**.

Osoba wyjeżdżająca do Francji w celu skorzystania tam z planowanego leczenia powinna uzyskać **dokument przenośny S2**.

Osoba ubezpieczona w ramach ubezpieczeń społecznych w ZUS oraz ubezpieczenia zdrowotnego w NFZ, która w czasie pobytu we Francji w związku z wykonywaniem w tym państwie działalności zawodowej (pracy lub działalności na własny rachunek) uległa wypadkowi przy pracy powinna uzyskać **dokument przenośny DA1**.

Osoba ubezpieczona w NFZ a zamieszkała w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej powinna uzyskać **dokument przenośny S1**.

Pracownik przygraniczny, który przeszedł na emeryturę lub rentę inwalidzką, i który rozpoczął leczenie w państwie, w którym ostatnio wykonywał działalność zawodową, jako pracownik przygraniczny, a obecnie jest osobą ubezpieczoną w NFZ, w celu kontynuowania leczenia w tym państwie, powinien uzyskać **dokument przenośny S3**.

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego oraz **Certyfikat Tymczasowo Zastępujący Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego** jest dowodem, że osoba okazująca ten dokument ma prawo do korzystania ze świadczeń zdrowotnych niezbędnych w czasie pobytu w innym

państwie członkowskim UE/EFTA na koszt instytucji, w której jest ubezpieczona i która wystawiła te dokumenty.

Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego oraz Certyfikat Tymczasowo Zastępujący Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego okazuje się bezpośrednio świadczeniodawcy (lekarzowi w przychodni lub w szpitalu) w państwie pobytu.

Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego oraz Certyfikat Tymczasowo Zastępujący Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego wystawia dla osób ubezpieczonych w NFZ ten oddział wojewódzki NFZ, który jest właściwy ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce osoby ubezpieczonej.

Brak Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego lub Certyfikatu Tymczasowo Zastępujący Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego w sytuacji konieczności skorzystania ze świadczeń zdrowotnych w czasie pobytu w innym państwie członkowskim skutkuje koniecznością pokrycia kosztów leczenia bezpośrednio z kieszeni pacjenta. Z wnioskiem o zwrot poniesionych wydatków można wystąpić bezpośrednio do instytucji ubezpieczenia zdrowotnego w państwie UE/EFTA, w którym świadczenia były udzielone albo w państwie, w którym zainteresowany jest ubezpieczony. Należy jednak pamiętać o tym, że podstawą uzyskania zwrotu od instytucji ubezpieczeniowej są opłacone rachunki oraz fakt posiadania w okresie leczenia prawa do świadczeń zdrowotnych zgodnie z ustawodawstwem jednego z państw członkowskich UE/EFTA. Tak więc, jeżeli zainteresowany zwróci się o zwrot kosztów bezpośrednio do instytucji w państwie, w którym miało miejsce leczenie, musi on przedstawić nie tylko opłacone rachunki, ale również dokument potwierdzający jego prawo do świadczeń zdrowotnych na podstawie przepisów o koordynacji.

Dokument przenośny S2

Dokument S2 to dokument potwierdzający prawo do planowanego leczenia w państwie Unii Europejskiej, np. Francji, o ile jest to inne państwo niż państwo, w którym zainteresowany podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu. Dla polskich ubezpieczonych dokumenty te wydają oddziały wojewódzkie NFZ.

Dokument przenośny DA1

Dokument DA1 wydawany jest pracownikom oraz osobom prowadzącym działalność na własny rachunek, które uległy wypadkowi przy pracy w czasie pobytu w innym, niż państwo ubezpieczenia, państwie członkowskim Unii Europejskiej. Dokument ten wydawany jest przez oddziały wojewódzkie NFZ i potwierdza prawo do świadczeń związanych z leczeniem skutków wypadku przy pracy. Dokument nie przysługuje członkom rodziny pracownika albo osoby prowadzącej działalność na własny rachunek.

Dokument przenośny S1

Osobom, które w Polsce podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu w NFZ a zamieszkują w jednym z państw członkowskich UE, np. we Francji. Przysługuje dokument S1.

Dokument przenośny S3

Dokument przenośny S3 uprawnia byłego pracownika przygranicznego, który obecnie pobiera emeryturę lub rentę inwalidzką z Polski i na tej podstawie podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu w NFZ, do kontynuowania leczenia rozpoczętego w ostatnim państwie, w którym był zatrudniony jako pracownik przygraniczny. Przez kontynuację leczenia należy rozumieć dalsze badanie, diagnozowanie i leczenie choroby przez cały okres jej trwania.

Aby otrzymać Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego należy złożyć wniosek w Oddziale Wojewódzkim lub Delegaturze Narodowego Funduszu Zdrowia właściwym ze względu na miejsce zamieszkania. Wniosek można otrzymać w Oddziale lub Delegaturze albo pobrać na stronie www.nfz.gov.pl/ue/index.php?katnr=5&dzialnr=4&artnr=1828

Wypełniony wniosek wraz z załącznikami należy złożyć w Oddziale w jeden z następujących sposobów:

- osobiście;

- pocztą;
- faksem.

Adresy i numery telefonów Oddziałów Wojewódzkich NFZ i Delegatur dostępne są na stronie internetowej NFZ: www.nfz.gov.pl

Karta uprawnia do korzystania w innych państwach z opieki tylko tych placówek, które działają w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia. Za leczenie prywatne pacjent musi zapłacić we własnym zakresie. W większości państw także placówki, działające w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia, pobierają pewne opłaty od ubezpieczonych. EKUZ nie zwalnia z poniesienia tych kosztów.

Informacje o świadczeniach zdrowotnych można uzyskać w Urzędzie Zabezpieczenia Społecznego Pracowników Migrujących:

11 rue de la Tour des Dames

75436 Paris Cedex 09.

tel. 01 45 26 33 41

faks 01 49 95 06 50

Zwrot kosztów można otrzymać w lokalnych oddziały Kasy Chorych (Caisse Primaire d'Assurance-Maladie).

.....
Data przygotowania informacji:

Październik 2011

Osoba przygotowująca informacje:

Doradca EURES Jolanta Tkaczyk z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie.